

Det dolda kulturarvet

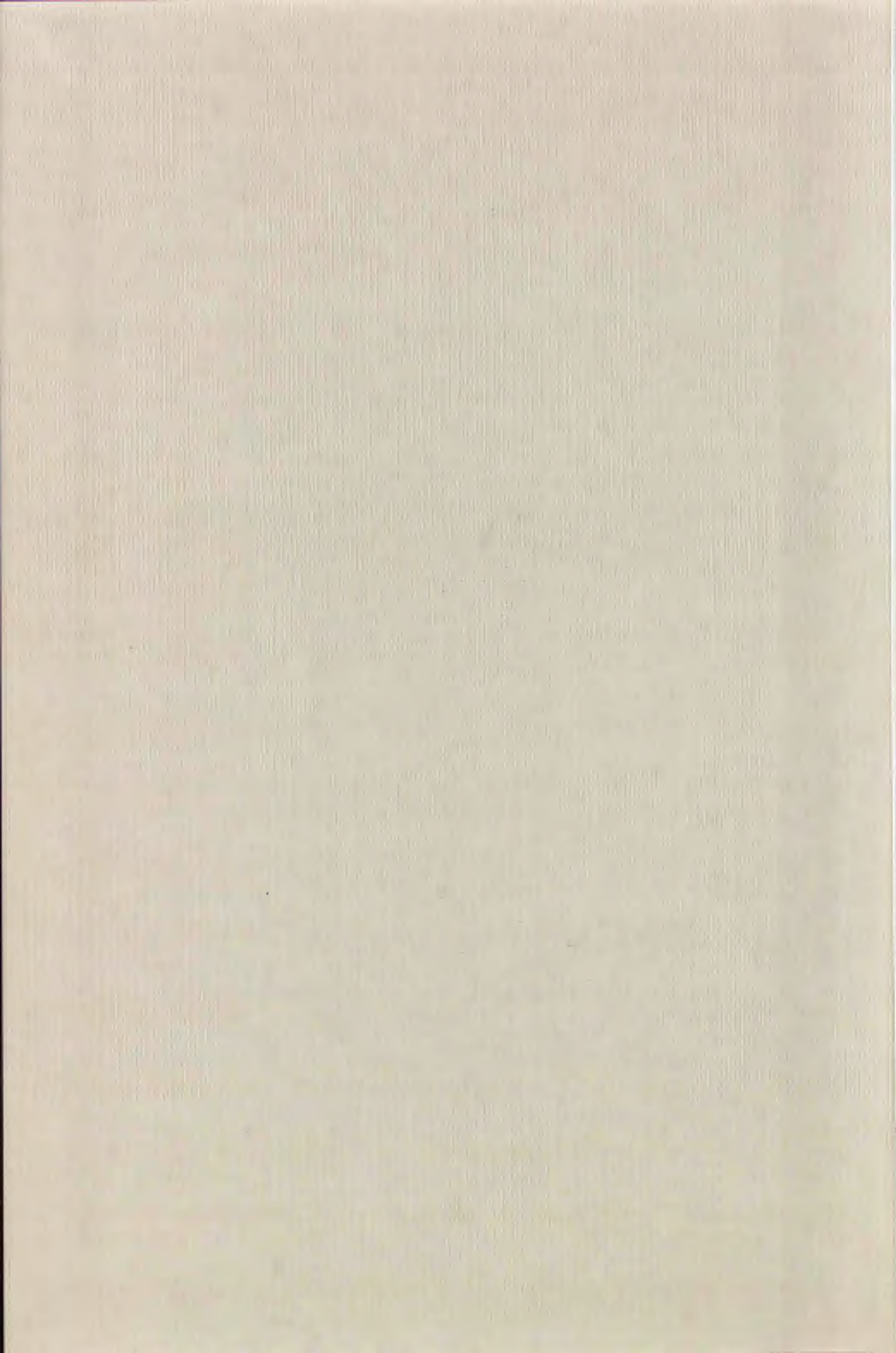

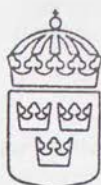
Litografi av Örjan Wikström

Betänkande av Utredningen om Dialekt- och ortnamnsarkivens
samt svenskt visarkivs verksamhet och organisation

SOU

1992:142

Statens offentliga utredningar

1992:142

Kulturdepartementet

Det dolda kulturarvet

Av Åke Hyenstrand

Betänkande av Utredningen om Dialekt- och
ortnamnsarkivens samt svenskt visarkivs verksamhet
och organisation
Stockholm 1992

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget som ingår i C E Fritzes AB. Allmänna Förlaget ombesörjer också, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor, remissutsändningar av SOU och Ds.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1993

ISBN 91-38-13261-3
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Genom beslut den 19 december 1991 bemyndigade regeringen chefen för Kulturdepartementet, statsrådet Friggebo, att tillkalla en särskild utredare med uppdraget att utreda förslag om dialekt- och ortnamnsarkivens samt svenskt visarkivs framtida verksamhet och organisation, varefter undertecknad erhöll uppdraget.

Medhjälpare och sekreterare har varit FD Eva Bergström, Göteborg.

En central utgångspunkt är den av Statskontoret 1990 framlagda rapporten om DOVA-arkiven. Följande utredning utgör en fristående och förutsättningslös uppföljning av denna rapport. Detta innebär att av Statskontoret anförda fakta, uppgifter och synpunkter ej upprepas nedan annat än i de fall detta behövs för sammanhanget.

Utredaren får härmed överlämna betänkandet Det dolda kulturarvet. Uppgiften är därmed slutförd.

Stockholm i december 1992

Åke Hyenstrand

Innehåll

	Sammanfattning	9
1	Utredningsuppdraget	11
2	Statskontorets utredning	15
3	Det dolda kulturarvet	19
	3.1 Inledning	19
	3.2 Dialekter	20
	3.3 Folkminnen	21
	3.4 Ortnamn	22
	3.5 Personnamn, folkvisor och folkmusik	24
4	De skilda enheterna inom DOVA	25
5	DOVA:s verksamheter	35
	5.1 Forskning	35
	5.2 Långsiktiga forsknings- och publiceringsuppgifter	36
	5.3 Insamling	39
	5.4 Tillhandahållande	40
	5.5 Vården av kulturarvet	40
6	Några allmänna kommentarer	43
	6.1 Den ideologiska grunden	43
	6.2 Om guldskatt och paradigm	45
	6.3 De dolda potentialerna	46
	6.4 Ordbok över Sveriges dialekter	47
	6.5 Den regionala splittringen	48
7	Samordningsmöjligheter	49
	7.1 DOVA och universiteten	49
	7.2 DOVA och de långsiktiga forskningsföretagen	50
	7.3 DOVA och Folklivsarkivet i Lund	50
	7.4 DOVA och Nordiska museet	51

7.5	DOVA och kulturmiljövården	53
7.6	DOVA och Lantmäteriverket	53
7.7	DOVA och arkivväsendet	53
7.8	Slutsatser	54
8	Mot ett nytt DOVA	55
8.1	DOVA:s synpunkter	55
8.2	Vägvalen	58
8.3	Rollspel och nätverk	60
8.4	Ledningsfunktionen	60
8.5	Sammanfattande problemanalys och konsekvenser .	61
9	Överväganden och förslag	63

Bilagor

1	Utdrag ur DOVA:s anslagsframställning 1992-08-19	67
2	Organisationstablå för DOVA enligt ovan	69
3	Förslag till organisation av ett rekonstruerat DOVA	71
4	Fördelning av årsarbetskrafter och antal anställda inom DOVA	73
5	Karta 1 DOVA-arkivens verksamhet ortnamn	75
6	Karta 2 DOVA-arkivens verksamhet dialekter	77
7	Karta 3 DOVA-arkivens verksamhet folkminnen	79
8	Karta 4 Förslag till storregional indelning av DOVA-arkivens verksamhetsområden	81
9	Statskontorets rapport 1990:10 (SK90) sid. 1-10	83

Förkortningar

För de skilda arkiven:

DAG	Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg
DAL	Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund
DAUM	Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå
OAU	Ortnamnsarkivet i Uppsala
OSD	Arkivet för ordbok över Sveriges dialekter, Uppsala
SMP	Arkivet för ordbok över Sveriges medeltida personnamn, Uppsala
SVA	Svenskt visarkiv, Stockholm
ULMA	Dialekt- och folkminnesarkiv i Uppsala

Övriga förkortningar:

DIABAS	Dialektgeografisk databas, Umeå
DOVA	DOVA:s anslagsframställning 1992-08-19 avseende medel för forsknings- och utvecklingsinsatser budgetåren 1993/94–1995/96
FAF	DOVA:s Fördjupad anslagsframställning budgetåren 1993/94–1995/96
LMV	Lantmäteriverket, Gävle
LUF	Folklivsarkivet i Lund
NE	Nationalencyklopedin
NM	Nordiska museet
RA	Riksarkivet
RAÄ	Riksantikvarieämbetet
SFS	Svensk författningssamling
SK90	Statskontorets rapport 1990:10
SMS	Statens musiksamlingar
SOU	Statens offentliga utredningar
UHÄ	Universitets- och högskoleämbetet

Kursiverade avsnitt i texten utgöres av citat.

Sammanfattning

Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv har enligt sin förordning till uppgift att samla in, bevara, bearbeta och ge ut material om dialekter, personnamn, ortnamn, visor, folkmusik, folkminnen och den svenska jazzens historia samt avge yttranden i ärenden om fastställande av ortnamn och granska förslag till namn på allmänna kartor. Myndigheten består för närvarande av åtta arkivenheter, förkortade ULMA, OAU, SMP och OSD i Uppsala, SVA i Stockholm, DAUM i Umeå, DAG i Göteborg och DAL i Lund. Ledningen utgöres av en styrelse med en ordförande och företrädare för närmast berörda universitetsämnen och hembygdsrörelsen. Till myndigheten finns knutet ett mindre sekretariat och en EA/PA-enhet.

Myndighetens verksamhet upptas till större delen av omfattande och i flertalet fall mycket långsiktiga publiceringsprojekt avseende ortnamn, personnamn, dialekter och medeltida ballader. Publiceringsverksamheten i övrigt i skilda skriftserier, monografier etc. är betydande. Utgångsmaterial är det insamlade materialet som arkiverats i de skilda enheterna. Insamlandet av nytt material pågår kontinuerligt.

Folkminnesverksamhet finns framför allt i ULMA men även i DAG och DAUM. SVA:s verksamhet omfattar till mycket stor del musikaliska folkminnen, till vilka även jazzen kan räknas. Insamlandet av folkminnen i övrigt är en ringa del i den totala verksamheten, särskilt vid jämförelse med den språkliga delen.

Utredaren kan konstatera att en stor del av verksamheten i DOVA utgår från olika beslut som fattats för länge sedan. Den har kommit att avlägsna sig från viss universitetsforskning, särskilt den moderna etnologin. I viss mån gäller detta även språkforskningen, i mindre grad namnforskningen. Vad gäller ortnamn har myndigheten ett särskilt vårdansvar vilket utövas i samarbete med Lantmäteriverket och Riksantikvarieämbetet.

Utredaren finner vissa obalanser i verksamheterna mellan publiceringsverksamhet, forskning, insamlande och regional fördelning. Delar av de resurskrävande publiceringsprojekten, särskilt ortnamnsse-rierna, bör omprövas beträffande ambitionsnivåer. Insamlandet av

folkminnen och dialektmaterial bör göras mera nutidsinriktat. De kombinerade kvalitativa och kvantitativa metoder som används kan med fördel prövas för insamlande av material som kan ligga till grund för en analys av dagens kulturella mönster och därmed bli av stor betydelse för samhället. För att förstärka folkminnesdelen tillika den regionala verksamheten föreslår utredaren att folklivsarkivet i Lund, LUF, tillföres DOVA 1994-07-01. I regionalt avseende föreslår utredaren vidare ett tydligare ansvarstagande för södra och västra Sverige såtillvida att för dialekter och folkminnen klargöres två större områden för arkivavdelningarna i Lund (DAL+LUF) och Göteborg (DAG) (jfr karthilaga).

Verksamheten inom svenskt visarkiv har här ej närmare analyserats. Särskilda behov av detta synes ej föreligga och verksamheten skiljer sig något från den inom det övriga DOVA. Utredaren kan konstatera att SVA ej har påfallande samhörighet med DOVA:s övriga delar. SVA skulle kunna avskiljas från myndigheten, men något konkret förslag till annat huvudmannaskap framläggas ej.

Vad gäller intern organisation föreslår utredaren en förstärkt ledningsfunktion med verkschef och samhällsinriktad styrelse och viss ökning av kanslifunktionerna. Placeringen föreslås till Stockholm med Uppsala som andra alternativ. Den nuvarande styrelsen föreslås bli omvandlad till en vetenskaplig nämnd och de till varje arkiv knutna rådgivande nämnderna föreslås bestå.

Vidare föreslås att de båda långsiktiga forsknings- och publiceringsföretagen OSD och SMP placeras direkt under verksledningen för att snabbare utgivning skall möjliggöras. Utgivandet av ortnamns-serierna bör organiseras fastare inom OAU. Personnamnsforskningen, även avseende nyare tid, föreslås bli koncentrerad till Uppsala.

Utredaren föreslår vidare en genomgripande datorisering av det insamlade materialet, vad gäller ortnamnen i nära samarbete med Lantmäteriverket och Centralnämnden för fastighetsdata.

DOVA:s ställning i de vetenskapliga nätverken bör förstärkas genom projekt. Rollen som förvaltare av den ickemateriella delen av kulturarvet måste förtydligas i relation till universiteten, kulturmiljövården, Nordiska museet och andra samt vara baserad på en nutidsorienterad verksamhetsidé.

1 Utredningsuppdraget

DOVA, förkortning för Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv, bildades år 1970 genom sammanslagning av Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, Svenskt visarkiv, Ortnamnsarkivet i Uppsala samt Dialekt och folkminnesarkivet i Uppsala. Sedermera har till myndigheten förts Dialekt och folkminnesarkivet i Umeå (1971), Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (1974 och 1979) samt de båda långsiktiga forskningsföretagen Ordbok över Sveriges dialekter och Ordbok över Sveriges medeltida personnamn (1984).

DOVA blev i egenskap av myndighet under regeringen med färre än 100 anställda föremål för översyn av statskontoret i samråd med riksrevisionsverket 1987. I rapporten (1988:23) föreslog statskontoret att det borde utredas huruvida DOVA-arkiven organisatoriskt kunde knytas till universiteten på de orter, till vilka de är förlagda. Detta ledde till att regeringen 1989 uppdrog åt statskontoret att i samråd med UHÄ utreda möjligheterna till detta. I rapporten (1990:10) föreslog Statskontoret att DOVA skulle ges en administrativ koppling till högskolan. Efter remissbehandlingen fann dock regeringen att ytterligare överväganden borde ligga till grund för en framtida organisation. Statskontorets rapport utom dess bilagor bifogas (bilaga 9).

Den här föreliggande utredningens kommittédirektiv (Dir. 1991:120) kan i korthet tolkas enligt följande:

- att betrakta DOVA:s verksamhet i ett breddat perspektiv,
- att överväga verksamhet och mål vid såväl hela myndigheten som vid de olika arkiven,
- att analysera DOVA:s ställning i ett vetenskapligt nätverk, bl.a. med universiteten,
- att analysera DOVA i relation till kulturmiljövården

I direktivet framhålls att översynen "bör grundas på överväganden hur man bäst kan främja det samlade arbetet med arkiv, forskning, undervisning och bevarande i fråga om dialekter, ortnamn och visor i landet. Mot en sådan bakgrund bör statskontorets tidigare utrednings-

förslag och uppställda organisationsalternativ prövas och de angivna remissyttrandena utvärderas.

Utredningen skall vara förutsättningslös och pröva skilda alternativ mot bakgrund av verksamhetens styrka och målsättning. Direktiven anvisar vidare särskild uppmärksamhet på ortnamnsfrågor.

DOVA:s verksamhet och organisation är reglerad i Förordning med instruktion för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv; utfärdad den 14 juli 1988 (SFS 1988:969).

Myndighetens uppgifter m.m. redovisas enligt följande:

I § Myndigheten, dialekt och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv har till uppgift att samla in, bevara, bearbeta och ge ut material om dialekter, personnamn, ortnamn, visor, folkmusik, folkminnen och den svenska jazzens historia samt att avge yttranden i ärenden om fastställande av ortnamn och granska förslag till namn på allmänna kartor.

I fråga om folkminnen omfattar uppgiften inte vad som skall fullgöras av annan myndighet.

Instruktionen omfattar i övrigt lednings- och organisationsfrågor och ansvarsfrågor. Någon ytterligare precisering av uppgifterna ges inte. Detta innebär att samhällsuppdraget är tämligen löst definierat och myndigheten har stora möjligheter att inom sig tolka innebörden av begrepp som samla in, bevara, ge ut samt bearbeta material. I instruktionen saknas en direkt anmodan att samla in i relation till ett samhällsbehov eller samhällsförändringar. I instruktionen ges heller inga tidsmässiga preciseringar (jfr SK90, sid. 4 ff).

Förordningen kan tolkas så, att insamlandet skall avse såväl äldre tid som nutid. I detta ligger även en samlingsverksamhet som tar sikte på den särskilda produktion av kulturarv som dagens snabba samhällsomvandling resulterar i.

DOVA är således en myndighet med ett centralt samhällsuppdrag som bildats genom sammanförande av en rad sinsemellan olikartade arkivenheter. Detta innebär att de bakomliggande traditionerna är olika och präglade av skilda forskarmiljöer. Befattningshavarna är genom sin utbildning fotade i dessa skilda traditioner.

Arkiven är dessutom olikartade vad gäller samlingsprinciper och registeruppläggning. Detta är naturligt med hänsyn till den disparata bakgrunden. Därför har det inte varit lätt att upprätthålla en gemensam linje. Mot denna bakgrund har utredningen dock funnit att

DOVA är en förhållandevis väl fungerande myndighet med innovativa idéer kring sin verksamhet.

Mot bakgrund av det ickemateriella kulturarvets betydelse berör utredningen en central kulturfråga. Det känns därför för utredaren otillfredsställande att så kort tid kunnat disponeras i ärendet. Samrådsförfarandet hade kunnat utvecklas betydligt. Det är dock ej sannolikt att en större fördjupning kommit att innebära ett annat förslag än det som här föreläggs.

Utredarens utgångspunkt har varit att bibehålla investerat kapital genom att i första hand utgå från och pröva befintlig organisation och dess förutsättningar. Visserligen har vissa problem yppat sig, men det kan knappast förutses att dessa skulle lösas genom en radikal och snabb organisationsförändring med resursbesparing som målsättning.

Utredningen har skett under loppet av maj–november 1992 men parallellt med annan yrkesverksamhet. Den totala effektiva tid som kunnat disponerats, inklusive sekreterarinsats av FD Eva Bergström och resor till samtliga arkiv, uppgår till drygt två månader.

Samtidigt som utredningen pågått har inom DOVA omfattande budgetarbete skett, redovisat i Anslagsframställning etc 1992-08-19 och i den fördjupade anslagsframställningen (FAF).

Dokumentet *Anslagsframställning avseende medel för forsknings- och utvecklingsinsatser budgetåren 1993/94–1995/96 (behovsredovisning) inför 1993 års forskningsproposition 1992-08-18* innehåller förutom organisationsöversikter en forskningsanalys och exempel på framtida önskade projekt och utvecklingsarbeten. Vissa delar av detta refereras i det följande. (DOVA 1992, jfr bilaga 1–2, utdrag.)

Dokumentet *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt Svenskt Visarkiv Fördjupad anslagsframställning budgetåren 1993/94–1995/96* (förkortat FAF i texten nedan) innehåller en serie analyser av resultat, framtida inriktning och resurser. Förberedelserna för FAF inleddes redan i april 1991 och samma år uppdrogs åt skilda personer i styrelse och på arkivchefsnivå att utarbeta analyser för kapitlet Utgångspunkter enligt följande:

Josef Rydén (ULMA, OAU, DAL, DAG, DAUM), Folke Bohlin (SVA), Sigurd Fries (OSD, SMP), Sven B. Ek (DOVA-arkivens organisation i Uppsala) samt Åke Hansson (datorisering). Analyserna, som föreligger i form av bilagor till FAF, kommenteras på skilda ställen nedan eller finns som underliggande material. Behoven av

förstärkningar kan sammanfattas i tre led: mera arbetskraft för att fullfölja de långsiktiga publiceringsprojekten, att skapa nya inriktningar för att möta samhällets förändringar, samt att förbättra forskningsmöjligheterna mera allmänt. I huvudförslaget prioriteras det förstnämnda, något som SVA-personal i särskild skrivelse till DOVA-styrelsens personalföreträdare kritiserat som för passivt.

Utredaren har tagit del av nämnda och andra inom DOVA-arkiven producerade dokument och får förutsätta att huvudlinjerna liksom DOVA:s organisation är kända för läsaren. Det kan dock för säkerhets skull nämnas att DOVA består av åtta arkivenheter och leds av en styrelse med en ordförande och företrädare för berörda universitetsämnen och hembygdsrörelsen. Till varje arkiv finns dessutom en rådgivande nämnd.

Utredaren har besökt samtliga arkiv, vissa ett flertal gånger, haft längre eller kortare överläggningar med arkivcheferna, flertalet styrelseledamöter, vissa professorer utanför DOVA, företrädare för kulturmiljövärden, Nordiska museet, DIK-förbundet, TCO och andra. Kontakterna hade dock kunnat vara mera omfattande om tiden detta tillåtit.

Aspekter som ej kommit att beröras men som är betydelsefulla är de nordiska och internationella kontakterna och sammanhangen.

2 Statskontorets utredning

Statskontorets rapport (1990:10 förkortad SK90) utgör en grundläggande utgångspunkt till utredningen men kan i detta sammanhang av utrymmesskäl ej upprepas. Av utredningen framgår DOVA-arkivens organisation och budgetförhållanden. Vidare framgår att DOVA-arkiven "enligt gängse språkbruk" inte heller kan betraktas som arkivinstitutioner i samma mening som t.ex. riksarkivet, krigsarkivet och landsarkiven.

Statskontoret finner vidare att de fortlöpande kraven på omprövning och förnyelse fordrar förstärkta funktioner och resurser för ledning och styrning. Vad gäller organisation diskuterar statskontoret två alternativ, ombildning till en nationell inrättning vid universitetet i Uppsala, att DOVA-arkiven knytes administrativt till universitetet i Uppsala.

Statskontoret anför:

Alternativ 1 innebär att DOVA-arkiven ombildas till en s.k. nationell inrättning vid universitetet i Uppsala enligt 16 kap. 13 § högskoleförfordningen. Modellen kräver emellertid att ansvarsfördelningen mellan universitetets styrelse och den särskilda DOVA-styrelsen kan ges en godtagbar utformning vad avser arbetsgivaransvaret för DOVA-personal på andra orter än Uppsala. I praktiken kräver modellen också att DOVA-arkiven även i fortsättningen finansieras genom särskilda medelsanvisningar, inom eller utom anslaget till forskning och forskarutbildning, i högskolan.

Alternativ 2 innebär att DOVA-arkiven administrativt knytes till universitetet i Uppsala genom ett åliggande för universitetet att svara för kansliuppgifter åt styrelsen och verksledningen samt EA/PA-funktioner vid DOVA-arkiven. Former och kostnadsersättning för det samarbetet regleras lämpligen i ett avtal mellan parterna.

Statskontoret föreslår att det andra alternativet läggs till grund för det fortsatta arbetet med förnyelsen av DOVA-arkivens yttre och inre organisation. I detta ligger förslaget om inrättande av tjänst som verkschef med direkt ledningsansvar även för nuvarande verksamheter i Uppsala. Det ekonomiska utrymmet för detta bör enligt ut-

redningen skapas genom omprövning av verksamheten i samband med generationsskiftet bland arkivcheferna under 1990-talet.

I remissyttrandena framhåller **Nordiska museet** (NM) att ledningsfunktionen enligt förslaget blir splittrad och ser fördelar i att DOVA förenas med verksamheter av liknande art som finns utanför myndigheten. NM förordar ett samgående mellan samtliga folkminnesarkiv under NM och pekar på betydande rationaliseringsvinster därmed, samt att verksamheten även kan knytas närmare till det för museerna gemensamma projektet för samtidsdokumentation, SAMDOK. Vidare framhålles en gemensam strävan mot samordning av datorisering och inspelning. NM framhåller vidare att riksantikvarieämbetet bör överta huvudmannaskapet för Ortnamnsarkivet samt att Statens musiksamlingar och Visarkivet förenas under gemensamt huvudmannaskap.

Statens musiksamlingar (SMS) ansluter sig till statskontorets alternativ 2 och finner därmed att DOVA:s fortsatta ställning som självständig myndighet är att föredra. SMS ställer sig vidare tveksam till förslaget att en av arkivcheferna skall ha ställning som verkschef för hela myndigheten samt en administrativ knytning till Uppsala universitet.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) tillstyrker förslaget att service med EA/PA-funktioner åt DOVA-arkiven kommer att tillhandahållas av universitetet i Uppsala. **Uppsala universitet** förklarar sig villigt att åta sig dessa uppgifter under förutsättning att full kostnadstäckning erhålles. Universitetet finner det dock angeläget med en fortsatt utredning om DOVA-arkivens förhållande till universiteten. Även **Riksrevisionsverket** tillstyrker alternativ 2.

Statstjänstemannaförbundet avstyrker förslaget om en administrativ anknytning till Uppsala universitet med hänsyn till att en nu väl fungerande EA/PA-enhet med samlad kunskap och myndighetskänedom svårtligen kan ersättas. Den nuvarande sammanhållningen skulle sannolikt gå förlorad. Även **Saco** anser att de problem statskontoret identifierat knappast kommer att lösas genom en administrativ koppling till Uppsala universitet. Ledningsfunktionen bör dock förstärkas men inte genom att verkschefen samtidigt skall upprätthålla tjänsten som arkivchef. Samma uppfattning framföres av **DIK-förbundet**.

Riksarkivet (RA) instämmer i behovet av stärkt ledningsfunktion men inte att detta sker genom en omvandling av en arkivchefstjänst. RA kan vidare ej heller instämma i förslaget med en administrativ anknytning till Uppsala universitet.

Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer vill slå vakt om DOVA som självständig myndighet, förstärka ledningsfunktionen och öka samverkan med andra institutioner och myndigheter, t.ex. Riksantikvarieämbetet, Statens Lantmäteriverk och Nordiska museet. Ämbetet ser i detta vinster vad gäller forskning och kulturmiljövård och förutsättningar för en behövlig förnyelse.

I sitt eget yttrande (1990-08-29) framhåller **DOVA** att myndighetens nuvarande huvudstruktur i stort sett är bra men instämmer i statskontorets bedömning att det finns behov att förstärka ledningsfunktionen. Av ekonomiska skäl avstyrker dock **DOVA** att en tjänst som verkschef inrättas och föreslår i stället att styrelsens ordförande alltjämt skall vara myndighetens chef biträdd av en kanslichef.

DOVA tillstyrker

- att DOVA alltjämt skall vara en självständig myndighet vilket innebär att alternativ 1 avförs från fortsatta överväganden,*
- att alternativ 2 läggs till grund för det fortsatta arbetet med förnyelse av myndighetens yttre och inre organisation (avsnitt 6),*
- att styrelsen får uppdrag att på eget ansvar utforma de riktlinjer som behövs för verksamhetens inre organisation och annan ansvarsfördelning (avsnitt 6),*
- att instruktionen ändras så att styrelsen och verksledningen får hela ansvaret för verksamheten (avsnitt 6),*
- att ärenden som avses i 30 § verksförfordningen får överklagas hos universitets- och högskoleämbetet (6), samt*
- att medel för myndighetens verksamhet även framdeles anvisas under anslagen för kulturverksamhet, Litt G (avsnitt 7).*

DOVA hemställer

- att medel för en tjänst som kanslichef tillförs DOVA fr.o.m. den 1 juli 1991,*
- att instruktionen ändras med föreskrift att en kanslichef skall finnas vid myndigheten fr.o.m. den 1 juli 1991, samt*
- att arvodena till styrelsens ledamöter – främst ordföranden och vice ordföranden – höjs fr.o.m. den 1 juli 1991.*

Remissomgången med anledning av statskontorets rapport kan sammanfattas i vissa punkter, där de olika yttrandena visar viss eller full samstämmighet, nämligen att

- verksamheten bör förnyas
- ledningsfunktionen bör förstärkas med verkschef
- en administrativ anknytning till Uppsala universitet löser ej problemen
- en verkschef bör ej samtidigt upprätthålla tjänst som arkivchef
- samverkan mellan andra institutioner och myndigheter bör förstärkas

Det samlade intrycket är att **DOVA** bör bibehållas som samlad myndighet. Nordiska museet är den remissinstans som starkast förordat en uppdelning.

3 Det dolda kulturarvet

3.1 Inledning

Man kan med en grov förenkling tala om det materiella och det icke-materiella kulturarvet. Det senare kan även kallas det "dolda" eller andliga kulturarvet. Människor lever i en både fysisk och social miljö. Det dolda kulturarvet agerar i samhället och för samhällsmedborgarna i dessa båda miljöer. I detta sammanhang, dvs. för DOVA:s del, har det dolda kulturarvet definierats som eller begränsats till vissa "folkliga" funktioner, upplevbara kanske främst genom hörsel: dialekt, ortnamn, personnamn, folkminnen, musik och visor. I stor omfattning är dock allt detta knutet till en fysisk miljö eller plats.

Det dolda och det synliga kulturarvet samverkar och förutsätter varandra. Utan det dolda kan inte det synliga upplevas eller tvärtom. Dagens allmänna begrepp kulturmiljö kan därmed vara hämmande om associationen begränsas till enbart det synliga, dvs. kulturlandskapet och dess innehåll.

Landets kulturmiljöskydd genom lagstiftning avser främst minnesmärken, bebyggelse och landskapsavsnitt. Vad gäller det dolda kulturarvet kan ortnamnen sägas ha ett visst skydd genom den roll Lantmäteriverket har givits i samverkan med DOVA:s ortnamnsarkiv. Flera motioner i Riksdagen har väckts beträffande frågan om en särskild ortnamnslag. Dessa har hittills avslagits. Denna fråga skulle dock behöva en närmare analys. En tänkbar väg vore måhända en särskild tilläggsparagraf i kulturminneslagen.

Övriga delar av det dolda kulturarvet saknar egentligt lagskydd såvida inte en klar koppling till särskild företeelse i terrängen finns, t.ex. ett fast naturföremål till vilket åldrigt bruk eller tradition är knuten (block, jättekast, tandvärktall etc.). En väg mot tydligare markering av det dolda kulturarvets värden och betydelse bör skapas genom förståelse. Grundskolan kan här spela en viktig roll liksom massmedia.

Den centrala utgångspunkten måste vara den, att kulturarvet består av samverkande dolda och synliga delar och därmed utgör en sammanhängande helhet – dock i ständig förändring.

3.2 Dialekter

Dialekt är en språkvariant gemensam för invånare inom ett geografiskt område, en bygd, socken eller region (jfr NE). Dialekten skiljer sig såväl från riksspråket som angränsande dialekter avseende olika språkdrag: fonologiska, morfologiska, lexikala och syntaktiska. Dialekter kan även benämnas folkmål, landsmål eller allmogemål. Inom ämnesinriktningar som språksociologi och sociolingvistik läggs en mera social aspekt på dialekterna och deras förändringar.

Dialektforskningen sysslar med faktorer bakom dialekters bildande, spridning och förändring. Bakom dessa ligger en språklig förändringsprocess i olika områden, vilkas politiska och ekonomiska förutsättningar kan variera och därmed påverka språket. Därmed kan förhållanden som lokal isolering eller dess motsats påverka språk och dialekter i olika riktningar. Den allt ökande kommunikationen och massmedias påverkan har under senare tid bidragit till dialekternas utjämning mot riksspråket.

Dialektologin hade tidigare en antikvarisk inriktning med historiska förtecken. Dialekterna upptecknades och studerades i relation till varandra. Numera har forskningen en starkare lingvistisk inriktning. I detta avseende har en modernare sociologisk och demografisk inriktning intresserat sig för hur de olika språkbrukarnas sociala och ekonomiska situation, ålder och kön påverkat språkformer. Detta leder till större insikt om det språkliga arvet.

Upptecknandet av dialekter i Sverige går tillbaka till tidigt 1600-tal. Johan Ernst Rietz "Ordbok öfver svenska allmogespråket" (1862–67) är fortfarande landets enda rikstäckande dialektordbok. I modern dialektforskning har datateknik i viss mån kommit till användning (jfr DIABAS-projektet, Umeå).

Många människor kan betecknas som trespråkiga, dvs. kan tala dialekt eller allmogemål, ett lokalt vardagsspråk och dessutom riksspråk. Gränsen mellan dessa språk är givetvis flytande och oklar i många fall. Dialektupptecknandet har i första hand avsett det genuina eller

ålderdomliga språket, i vissa områden så gott som obegripligt för andra än språkbrukarna själva.

Det lokala vardagsspråket synes i begränsad omfattning vara målinriktat dokumenterat. Däremot finns ett på indirekt väg mycket omfattande dokumentationsmaterial, t.ex. genom lokalradio, men även genom de inspelningar som avsett t.ex. folkminnen.

För dialekterna kan i detta sammanhang även hänvisas till en artikel av Maj Reinhammar i Saga och Sed 1991. (Jfr även SK90, bilaga 1:1.)

3.3 Folkminnen

Folkminnen (jfr NE) omfattar andlig folkkultur och folkbildning t.ex. folkdiktning, folktro och festsed. Sedan 1940-talet har den dominerande uppfattningen varit att folklivsforskning är det ämne som borde innefatta alla former av äldre folklig kultur. Det ämnesområde som nu står folkminnena närmast är etnologin. Ämnet är en sammanföring av folkminnesforskning och nordisk och jämförande folklivsforskning och sysslar med såväl materiell och social kultur som folklore. Etnologi är företrätt som grund- och forskarutbildningsämne i Universiteten i Uppsala, Lund, Stockholm, Göteborg och Umeå. Viss grundutbildning sker även på ett antal andra högskolor.

Etnologin sysslar numera huvudsakligen med studier av hur människor i skilda sociala miljöer och tider formar sitt sätt att tänka och leva. Studiet är inriktat på det egna kulturområdet med dess europeiska bakgrund. Enligt gammal forskartradition har ämnets inriktning tidigare varit det traditionella landsbygds- och bondesamhällets kulturmönster, vilket har studerats genom en intensiv upptecknings- och dokumentationsverksamhet. Bakgrunden var föreställningen om det successiva försvinnandet av detta kulturmönster.

Numera är man medveten om att t.ex. muntlig tradition och folkminnen i stort ständigt nyproduceras, vilket givit ämnet en annan inriktning. Dagens etnologer ägnar sig i allt större omfattning åt nutiden men i ett historiskt perspektiv. Detta har givit ämnet en samhällsvetenskaplig inriktning. Därav följer att källmaterialet har breddats starkt, från de traditionella uppteckningarna till observationer i dagens samhälle, till massmediakulturens och konsumtionssamhällets många yttringar. I detta ligger en starkare teoretisk inriktning och analys av kulturbegreppet i relation till det individuella handlandet

och tankelivet. Studieobjekten kan variera från individer till grupper och regionala och lokala samhällen i tid och rum i ett sökande efter hur människor fungerar som kulturbärare och kulturbyggare.

Intresset för dessa moderna strömningar inom etnologin synes ha ökat under senare år. Genom ämnet har skapats verktyg för en djupare kulturanalys. Detta är av betydelse i dagens samhälle med invandring och europisering. (Jfr SK90 bilaga 1:2.)

3.4 Ortnamn

Ortnamn har definierats som under en viss tid och i en viss krets av människor entydig benämning på en bestämd geografisk lokalitet. Denna lokalitet kan vara en punkt i landskapet (gård etc.), en linje (väg), yta (socken etc.) eller ett nätverk (t.ex. ett vattensystem). Ortnamnen är våra viktigaste hjälpmedel att kunna orientera oss i landskapet men även vid den språkliga kommunikationen.

Ortnamn används här i vid mening, från de officiella och på kartor redovisade namnen till smånamn som kan benämna t.ex. åkerytor. Ortnamnen kan därvid betecknas som lägesbestämda språkliga data. Ortnamnen har enligt riksdagen ett stort kulturhistoriskt och socialt värde och har därmed präglat begreppet ortnamnsvård i samhället. Detta innebär att vården förutom den rent språkliga även skall omfatta namnens relation till den fysiska kulturmiljön.

Uppteckningar av ortnamn sker vid DOVA-myndigheten (OAU, DAL, DAG, DAUM). Den totala mängden namnlappar avseende ortnamn inom DOVA torde uppgå till ca tio miljoner. Vid sidan av DOVA finns kartproduktionen numera koncentrerad till LMV, som sedan 1974 har till uppgift att fungera som nationell ortnamnsmyndighet. Detta innebär befogenhet att fastställa ortnamn och fungera som samordnare av statlig ortnamnsverksamhet. Detta kommer till uttryck på de officiella kartorna. I detta ligger även ett nära samarbete med DOVA och Riksantikvarieämbetet, som är LMV:s viktigaste samrådspartners.

Ortnamnsrådet, knutet till LMV, är ett samarbetsorgan för myndigheter och organisationer som har intressen att bevaka i ortnamnsvården: förutom DOVA, LMV och RAÄ även universiteten, Svenska språknämnden, Sveriges Hembygdsförbund, sameorganisationerna, Posten och Vägverket.

Vad gäller LMV:s roll som ortnamnsmyndighet hänvisas till en rapport från LMV 1991-06-26 av Ann-Christin Mattisson. Där betonas bl.a. det internationella engagemanget och betydelsen av den ortnamnsutredning som tillsattes 1980 (SOU 1982:45) och som bl.a. ledde till inrättandet av ortnamnsrådet i ortnamnsfrågor.

Det har ej rymts inom utredningsuppdraget att närmare analysera LMV:s roll som ortnamnsmyndighet. Vissa allmänna kommentarer vad gäller namnen i sin egenskap av kulturarv kan vara på sin plats. Namnen på de officiella kartorna har en normerande funktion. I bakgrunden finns här den under 1920-talet framväxande ortnamnsforskningen med Jöran Sahlgren som portalnamn. Det vore av intresse att veta hur detta kom att påverka utformingen av de officiella kartorna, dvs. hur namnen där återgavs. Detta gäller i synnerhet relationen mellan den normerade språkformen och det lokala språkbruket. Det kan inte uteslutas att vissa vetenskapliga paradig kom att styra behandlandet av denna del av kulturarvet.

Den ekonomiska kartan innehåller ca 1 miljon namn. Av dessa är ca 25 % nyuppteckningar i samband med fältarbeten i samband med karteringen, vilka därefter excerperades och tillfördes ortnamnsarkiven. Det är vidare givetvis självklart att arkivens stora mängder upptecknade smånamn av platsbrist ej kom att redovisas på kartan. Den ekonomiska kartans upprättande torde dock vara en mycket betydande namnuppteckningsverksamhet, därtill med exakt lägesbestämning. I detta arbete deltog Riksantikvarieämbetet med insamlandet av en stor mängd kulturhistoriskt intressanta namn.

Inom LMV pågår arbetet med en ortnamnsdatabas. En viktig utgångspunkt är den ekonomiska kartan. Ett fullföljande av denna skulle skapa unika förutsättningar för digitala namnkartor. PÅ LMV i Gävle finns vidare långt framskridna planer på ett Karteum, dvs. en institution för presentation av landets unika kartskatter men även med viss utbildning och forskning. I detta skulle ortnamnen kunna få en viktig roll.

Datoriseringen av ortnamnsbeståndet är en viktig uppgift. Tekniken finns upparbetad liksom en omfattande försöksverksamhet, både av LMV och Centralnämnden för fastighetsdata och i viss mån av DOVA-arkiven. Sverige har i dessa avseenden unika förutsättningar genom att vara ett av världens främsta länder vad gäller kartproduktion. Till detta kommer ett unikt material i form av historiska kartor.

I det internationella perspektivet är detta en samhällsuppgift av stor dignitet.

Vikten av att DOVA fortsätter sin upptecknande verksamhet vad gäller den ständiga nyproduktionen av namn har framhållits.

Namn produceras, vare sig det är genom en folklig bakgrund eller utifrån samhällets övergripande behov, de förändras och försvinner ur bruk och kanske därmed från kartan. Det är få delar av den icke materiella kulturen som betyder som mycket för människor som namn. Felstavningar eller förändringar på kartor känns frustrerande. Kartan är därmed en av samhällets viktigaste instrument att förmedla och upprätthålla kulturarvet.

3.5 Personnamn, folkvisor och folkmusik

Till grund för DOVA:s hantering av personnamn ligger den av Sture Allén och Sven Benson verkställda personnamnsarkivutredningen 1978. För bakomliggande historik och begreppsbildning hänvisas till denna. Utredningen ledde till att DOVA fick ett centralt ansvar för personnamnen med inordnandet av Sveriges medeltida personnamn 1984. En av Vetenskapssamhällets personnamnskommitté gjord excerpering av namn efter 1520 överfördes till Umeå och förvaras nu på DAUM. Någon egentlig bearbetning av materialet synes för närvarande ej ske. Med hänsyn till en planerad breddad namnforskning i Uppsala, torde ett återförande av detta material till ortnamnsarkivet i Uppsala vara rimligt.

Folkmusik och folkvisor (jfr. utförliga artiklar i NE) är centrala uttryck för allmogekultur men under påverkan av stadskultur etc. (jfr SK90, bilaga 1:2-4.) Närmare analys av detta göres ej här, ej heller av jazzen. Vad gäller den senare, måhända något apart i sammanhanget, kan den folkliga anknytningen under tidigare decennier diskuteras. Detta är för övrigt i sig ett ämne för närmare undersökning i form av lämpligt projekt för SVA.

4 De skilda enheterna inom DOVA

DOVA är sammansatt av följande arkivenheter:

Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG)

Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL)

Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM)

Ortnamnsarkivet i Uppsala (OAU)

Arkivet för ordbok över Sveriges dialekter (OSD), Uppsala

Arkivet för ordbok över Sveriges medeltida personnamn (SMP),
Uppsala

Svenskt visarkiv (SVA), Stockholm

Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala (ULMA)

Följande korta presentationer följer i princip den sammanställning DOVA har fogat till sin anslagsframställning avseende medel för forsknings- och utvecklingsinsatser på 1993/94–1995/96. I detta material och till den fördjupade anslagsframställningen finns fogat en serie analyser av de skilda arkiven, vilka kort refereras och kommenteras efter presentationen.

Vidare hänvisas till SK90, bilaga 1, sid. 4 ff, där en förhållandevis klargörande redovisning ges.

DOVA-arkivens verksamhetsområden

Huvudansvaret för undersökningsarbetet är fördelat mellan arkiven på följande sätt (enligt DOVA 1992):

Län (landskap)		Huvudansvar för		
		<i>Dialekter</i>	<i>Ortnamn</i>	<i>Folkminnen</i>
AB	Stockholms	ULMA	OAU	ULMA
C	Uppsala	ULMA	OAU	ULMA
D	Södermanlands	ULMA	OAU	ULMA
E	Östergötlands	ULMA	OAU	ULMA
F	Jönköpings	DAL	OAU	ULMA
G	Kronobergs	DAL	OAU	ULMA
H	Kalmar	DAL	OAU	ULMA
I	Gotlands	ULMA	OAU	ULMA
K	Blekinge	DAL	OAU	ULMA
L	Kristianstads	DAL	DAL	ULMA
M	Malmöhus	DAL	DAL	ULMA
N	Hallands	DAL	OAU	DAG
O	Göteborg och Bohus	DAG	DAG	DAG
	Dalsland	DAG	OAU	DAG
P	Älvsborgs (utom			
	Dalsland)	ULMA	OAU	DAG
R	Skaraborgs	ULMA	OAU	DAG
S	Värmlands	ULMA	OAU	DAG
T	Örebro	ULMA	OAU	ULMA
U	Västmanlands	ULMA	OAU	ULMA
W	Kopparbergs	ULMA	OAU	ULMA
X	Gävleborgs	ULMA	OAU	ULMA
Y	Västernorrlands	ULMA	OAU	ULMA
Z	Jämtlands	ULMA	OAU	ULMA
AC	Västerbottens	DAUM	DAUM	DAUM
BD	Norrbottens	DAUM	DAUM	DAUM

Ulma (Uppsala)

Uppsala landsmålsarkiv har sina rötter i den verksamhet, som bedrevs av de i början av 1870-talet grundade landsmålsföreningarna vid Uppsala universitet. En institution kallad Undersökningen av svenska folkmål inrättades 1914. Benämningen på dess arkiv, Landsmålsarkivet, kom inofficiellt att användas om hela verksamheten.

Därför fastställdes 1928 detta namn med undertiteln Institutet för undersökning av svenska dialekter och folkminnen. Tillägget "folkminnen" gjordes eftersom en särskild folkminnesavdelning samtidigt knöts till arkivet, som i sin helhet förstatligades 1939 under namnet Landsmål- och folkminnesarkivet i Uppsala.

Arkivtjänsten förenades 1948 med den nyinrättade professuren i nordisk och jämförande folklivsforskning, särskilt folkloristisk. Först 1967 lösgjordes professuren från Ulma, som då fick en egen chefs-tjänst.

År 1952 tillkom fonogramavdelningen, vars verksamhet dock hade påbörjats redan 1935.

När Ulma 1970 knöts till den nybildade myndigheten DOVA, ändrades namnet till Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Den hävdvunna förkortningen Ulma bibehölls.

Publikationer:

- Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala
 - A Folkmål
 - B Folkminnen och folklöre
 - C Lapskt språk och lapsk kultur
 - D Dialektordböcker från Dalarna, Gotland och andra landskap
- Tidskriften svenska landsmål och svenskt folkliv

OAU (Uppsala)

Den 1903 tillsatta Kungliga ortnamnskommittén, från 1930 kallad Kungl:a ortnamnskommissionen, blev genom sin systematiska undersökning av Sveriges ortnamn upphovet till det på initiativ av bl.a. kommitténs sekreterare Jöran Sahlgren i Uppsala 1928 inrättade Svenska ortnamnsarkivet (SOA). Sahlgren, som från starten blev arkivets föreståndare, erhöll 1930 en personlig professur i nordisk ortnamnsforskning. Vid hans pensionering 1950 gjordes professuren till ordinarie, och den förenades fram till 1960 med chefskapet för arkivet. SOA anslöts 1970 till den nybildade myndigheten DOVA, varvid benämningen ändrades till Ortnamnsarkivet i Uppsala (OAU). Ortnamnskommissionen, som dithills hade fungerat som SOA:s styrelse, upphörde därmed, och dess vetenskapliga uppgifter övertogs av OAU.

OAU:s undersökningsområde omfattade ursprungligen hela riket, men som framgår av uppgifterna ovan om DAG, DAL och DAUM är OAU:s undersökningsområde begränsat såtillvida att ortnamnen i Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus län samt Västerbottens och Norrbottens län undersöks av något av dessa andra arkiv.

Vad gäller "statliga ortnamnsundersökningar" och "fastställande av ortnamn" avgörs ärendena enligt DOVA:s instruktion av OAU:s chef efter hörande av den rådgivande nämnden för OAU, och "vid fastställande av namn på ort inom annat ortnamnsarkivs undersökningsområde", efter yttrande från berörd arkivchef.

Publikationer:

- Sveriges ortnamn
- Meddelanden
- Källskrifter

DAUM (Umeå)

Inför planerna på ett nytt universitet i Umeå konstituerades i december 1952 Kommittén för landsmål- och ortnamnsundersökningen i Övre Norrland, som hade verkat interimistiskt sedan 1951. Detta ledde 1954 till inrättandet av stiftelsen Folkmåls- och folkminnesundersökningen i övre Norrland (FFÖN), från 1967 kallad Folkmåls-

och folkminnesinstitutet för övre Norrland. Institutets verksamhet bekostades av Umeå stad och de båda landstingen i Västerbottens och Norrbottens län. Det anslöts 1971 till myndigheten DOVA med benämningen *Dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå* (DAUM).

Stiftelsen/institutets arbete startade formellt den 1 januari 1955. Det skulle bedrivas "i nära samarbete med" Landsmålsarkivet i Uppsala, ULMA. Från 1981 heter arkivet *Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå* med bibehållen förkortning DAUM.

Enligt DOVA:s nu gällande arbetsordning utgörs Daum:s undersökningsområde av de två nordligaste länen, Västerbottens och Norrbottens län.

Publikationer:

- Skrifter utgivna av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå.
 - A Dialekter
 - B Namn
 - C Folkminnen och folkliv
 - D Meddelanden
- Övre Norrlands ortnamn

DAL (Lund)

Föreningen för Smålands minnen bildades i Lund 1861 för "att åt efterverlden uppteckna facta och data" om språk, seder, saga och sång. Skånska landsmålsföreningen (SkL), som tillkom 1875, ägnade sig åt skånska dialekter, folkvisor och folkminnen. Dessa föreningar följdes snart av småländska, blekingska och halländska landsmålsföreningar, vars samlingar utgör grunden för DAL:s verksamhet. Landsmålsföreningarnas verksamhet dog ut på 1890-talet, dock med ett undantag; Skånska landsmålsföreningen levde kvar.

Landsmålsföreningarna i Lund fick en renässans efter sekelskiftet. De fick 1916 en centralstyrelse, som gav den genom bl.a. lotterimedel bekostade insamlingen en fastare form. Samlingar och verksamhet förstatligades 1930, varvid Landsmålsundersökningarna i Lund inrättades. Namnet Landsmålsarkivet i Lund (LAL) användes redan från starten, men det blev officiellt först 1939.

Landsmålsföreningarnas ortnamnsundersökningar togs däremot om hand av det 1925 bl.a. av Jöran Sahlgren startade Sydsvenska ortnamnssällskapet (SOS), som huvudsakligen verkade i Skåne. Först när myndigheten LAL 1970 inlemmades i den nybildade myndigheten DOVA, då med den nya benämningen Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL), fick arkivet formellt uppgiften att också svara för ortnamnsverksamheten i de båda Skånelänen.

Arkivets undersökningsområde vad gäller de sydsvenska dialekterna omfattar av naturliga skäl de landskap, Blekinge, Halland, Skåne, Småland och Öland, varifrån de lundsiska landsmålsföreningarnas studenter och medlemmar rekryterades.

Publikationer:

- Skrifter utgivna genom Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund
- Skånes ortnamn

DAG (Göteborg)

I samband med Göteborgs och Bohus läns fornminnesföreningsverksamhet 1897–1902 inleddes dialekt- och ortnamnsundersökningarna i Göteborg. Åren 1916–17 bedrevs uppteckningar av kust- och skärgårdsnamn i länet, bekostade av enskilda göteborgare. Lärare vid högskolan grundade 1917 Styrelsen (från 1918: Institutet) för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola (IODG). Orden "vid Göteborgs högskola" uthyttes 1954 mot "i Göteborg" 1962 mot "vid Göteborgs universitet". IODG förstatligades 1962 och anslöts då till Institutionen för nordiska språk. Under namnet Dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg (DAG) blev IODG 1974 ett DOVA-arkiv.

Högskolans lärare startade 1919 Västsvenska folkminnesföreningen och Västsvenska folkminnesarkivet. Det senare fick 1926 namnet Institutet för folkminnesforskning vid Göteborgs högskola (från 1962: Göteborgs universitet). Benämningen Institutet för folklivsforskning infördes 1966 (1970 ändrat till: för folklöre). Även detta institut förstatligades 1962. Det anslöts till DOVA-arkivet DAG 1979, varvid arkivets namn ändrades till Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg med bibehållen förkortning DAG.

IODG hade Göteborgs och Bohus läns samt Dalsland som undersökningsområde för dialekter, Dalsland i samarbete med ULMA,

medan ortnamnsverksamheten inskränktes till Göteborgs och Bohuslän. Institutet för folklöre hade sin huvudsakliga verksamhet begränsad till Göteborgs och Bohuslän samt Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län i samarbete med ULMA och Hallands län i samarbete med LUF. Beträffande DAG:s ansvar för undersökningsarbete enligt nu gällande arbetsordning för DOVA.

Publikationer:

- Skrifter utgivna av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg
- Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län.

SVA (Stockholm)

Svenskt visarkiv (SVA) grundades 1951 på privat initiativ och fungerade under sina första nitton år som en stiftelse. Till att börja med var uppgiften främst att registrera och systematisera svenskspråkiga vistexter. Under 1960-talet ökade det ekonomiska stödet från staten och därmed personalresurserna, så att ambitionerna kunde höjas. Sedan 1968, då inspelningsverksamheten startade, ingår även den instrumentala folkmusiken i SVA:s undersökningsobjekt. SVA förstärktes 1970 och inleddes i DOVA. Sedan 1978 har arkivet också en avdelning för dokumentation av svensk jazz.

SVA:s undersökningsområde omfattar hela landet och inbegriper även samiskt och finskt folkmusikmaterial i Sverige. Arkivet fungerar också som centralinstitution för vis- och folkmusikforskning och registrerar därför inte bara det egna materialet utan även likartat material i andra institutioner. Av sådant material anskaffas kopior.

Publikationer:

- Sveriges medeltida ballader
- Svenskt visarkivs handlingar
- Skrifter utgivna av Svenskt visarkiv
- Meddelanden från svenskt visarkiv
- Folkliga visor utgivna och kommenterade av Svenskt visarkiv
- Publikationer från jazzavdelningen, Svenskt visarkiv

- Sumlen. Årsbok för vis- och folkmusikforskning. Utgiven av Svenskt visarkiv och Samfundet för visforskning
- Folkmusik i Sverige. Traditionsinspelningar från Svenskt visarkiv
- Skivantologin "Svensk jazzhistoria"

SMP (Uppsala)

Initiativet till en ordbok behandlade medeltida personnamn togs av dåvarande docenten, sedermera professorn Ivar Modéer. År 1947 övertogs ansvaret av Vitterhetsakademien och arbetet bedrevs i akademins regi till 1984. Då inordnades ordboks företaget i DOVA-myndigheten som Arkivet för Ordbok över Sveriges medeltida personnamn. Det första häftet av ordboken utkom 1967. Det senaste, 10:e häftet, gavs ut 1991.

Publikationer:

- Ordbok över Sveriges medeltida personnamn

OSD (Uppsala)

Initiativet till att utarbeta en ordbok över Sveriges dialekter togs ursprungligen av Kungl. Gustav Adolfs Akademien. Ordboksarbetet bedrevs ett flertal år med bidrag av Humanistiska fonden, Humanistiska forskningsrådet (HFR) och Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). Ordboks företaget inordnades 1984 i myndigheten DOVA som Arkivet för Ordbok över Sveriges dialekter. Ordboksarbetet har primärt inneburit att sammanställa en materialsamling (för närvarande drygt sju miljoner ordlappar), vilket i huvudsak skett genom kopiering av ordlappssamlingarna i dialektarkiven samt genom excerpering/kopiering av handskrivna och tryckta källor alltifrån 1600. Under hela insamlingstiden har som ett nödvändigt förarbete inför redigeringen bedrivits en kvalificerad, vetenskaplig bearbetning av materialet, dels efter etymologiska, dels efter källkritiska linjer. Senare har redigeringen av ordboksartiklar prioriterats. Ett första ordbokshäfte utkom 1991.

Publikationer:

- Ordbok över Sveriges dialekter

Sammanfattning

En verksamhetsanalys inför FAF avseende ULMA, OAU, DAL, DAG och DAUM inlämnades till DOVA:s styrelse av Josef Rydén 1992-02-20. Där uttrycktes oro för insamlingsverksamhetens framtid och de knappa resurser till detta som finns, inte minst för ULMA:s del. En motsvarande analys avseende Svenskt Visarkiv gjordes inför FAF av Folke Bohlin, som konstaterar att *"För hela SVA gäller enligt min mening att resultatet är mycket tillfredsställande."* Sigurd Fries (FAF Bilaga 5 C) har analyserat OSD och SMP och framhåller den underbemanning som råder. Han betonar även vikten av att utgivandet av Sveriges ortnamn (OAU) bör ges en fastare organisation.

En sammanställning av DOVA-arkivens antal anställda och årsarbetskrafter (diagram) visar en total övervikt för Uppsala-arkiven. De regionala arkiven i Umeå, Lund och Göteborg är förhållandevis svaga i dessa avseenden, samtidigt som verksamheterna är splittrade. Noteras kan att DAL med sina två verksamhetsområden, dialekter och ortnamn, är något större än både DAG och DAUM med sina tre verksamhetsområden. Skulle DAL erhålla den nu saknade folkminnesdelen genom tillförandet av universitetets folklivsarkiv, skulle denna regionala obalans te sig ännu större.

Man kan fråga sig om de regionala enheterna, särskilt de i Umeå och Göteborg, är alltför små för att kunna fungera väl som institutioner med de uppgifter de har. En resursförstärkning synes angelägen.

Noteras kan vidare att DOVA:s administrativa del är liten och förhållandevis billig.

Sammanställning av samlingarna (jfr SK90, bilaga 1:8):

	Antal lappar och blad		Antal fonogram
	Dialekter	Ortnamn	
Uppsala	5 100 000	8 800 000	16 000
Lund (DAL)	3 720 000	1 250 000	6 500
Göteborg (DAG)	700 000	190 000	
Umeå (DAUM)	2 000 000		6 600

Därtill kommer omfattande folkminnesanteckningar i Uppsala, Göteborg och Umeå. Nämnas kan vidare att OSD:s totala antal excerptblad uppgår till ca 7 000 000 och SMP:s till ca 850 000 (jfr SK90).

5 DOVA:s verksamheter

5.1 Forskning

DOVA har i enlighet med regeringens direktiv till kulturområdets myndigheter för anslagsframställning om forskning beskrivit sina forskningsuppgifter i förhållande till följande funktioner: a) intern forskning, b) sektoriellt forskningsansvar och kunskapsuppbyggnad, inklusive rollen som beställare och samordnare av forskning, samt c) uppgiften som basinstitution för forskarsamhället (forskarservicen). DOVA har uppskattat att ca 60 % av verksamheten omfattar forskning.

Den interna forskningen markeras av publikationer och skriftserier och de vetenskapliga artiklar som handläggarna publicerar i utomstående, ofta internationella tidskrifter. Den sammantagna volymen publicerat material är imponerande. Man har dock från DOVA:s sida framhållit vikten av att pågående och planerade atlas- och ordboksverk på central och regional nivå måste fullföljas. Detta gäller inte minst fullföljandet mot slutgiltig rikstäckning vad gäller ortnamnsserierna. I detta avseende kan ambitionsnivåerna vad gäller redovisade namn diskuteras. Olika modeller föreligger där. För folkminnen finns för närvarande ingen planerad rikstäckande utgivning av samma typ som ortnamnsserierna.

I det sektoriella forskningsansvaret har DOVA funnit att ansvaret för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden under senare år kompletterats med ett ökat ansvar för allmän forskning och utbildning. Detta är till stora delar en följd av universitetsämnenas omstrukturering mot andra forskningsområden. Detta gäller inte minst etnologin men även språkforskningen. Namnforskningen har den klaraste universitetsanknytningen genom Uppsala-professuren. För dialektforskning spelar professuren i Nordiska språk i Uppsala en viktig roll.

DOVA framhåller (1992) vidare, att rollen som beställare och samordnare av ämnesspecifik forskning har förändrats på senare år: *De monografier och avhandlingar, som i DOVA:s ämnen förut kunnat påräknas vid högskoleinstitutionerna, måste i framtiden företrädesvis*

produceras inom DOVA, huvudsakligen inom dialekt- och ortnamnsarkiven, i mindre utsträckning folkminnesarkiven och SVA.

Funktionen som basinstitutioner är av central betydelse inom forskning och utbildning i de berörda ämnesområdena, dvs. dialektologi, onomastik, etnologi och folkmusikforskning med folklig diktning. Servicen är inriktad främst på berörda högskoleinstitutioner men gäller även ämnesöverträdande projekt. I stor omfattning meddelas från DOVA:s sida handledning och undervisning och information i massmedia.

5.2 Långsiktiga forsknings- och publiceringsuppgifter

Intern forskning utgår från det insamlade materialet. De långsiktiga forsknings- och publiceringsuppgifterna är främst Ordbok över Sveriges dialekter (OSD), regionala dialektordböcker, folkmålen i övre Dalarna (ULMA), folkmålen i Västra Götalands län (DAL), Bohuslänskt ordbok (DAG), Atlas Linguarum Europae (ALE, inom ULMA), ortnamnsutgåvorna (Sveriges ortnamn, Skånes ortnamn, Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län, Övre Norrlands ortnamn), Ordbok över Sveriges medeltida personnamn (SMP), Sveriges medeltida ballader (SMB), samt Gustaf Eriksson, Folklivet i Åkers och Rekarne härad (ULMA). Till detta kommer Visarkivets lexikala vis- och låthandbok.

En sammanställning av beräknad tid för avslutande inom ramen för befintliga resurser kan göras enligt följande (DOVA:s uppgifter):

Tabell 1**Sammanställningar DOVA:s långsiktiga projekt enligt DOVA 1992**

	Påbörjat år (ungefärligt)	Beräknas avslutas	Antal år efter 1990	Totalt ca
Ordbok över Sveriges dialekter	1955	år 2035	45	80
Folkmålen i övre Dalarna	1960	år 2010	20	50
Folkmålen i Västra Göinge härad	1979	år 1995	5	15
Bohuslänsk ordbok	—	år 2025	35	40
Sveriges ortnamn*	1906	år ?	(60?)	150
Skånes ortnamn	1958	år 2060	70	100
Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län	1923	år 2010	20	90
Övre Norrlands ortnamn	1980	år 2040	50	60
Sveriges medeltida personnamn	1947	år 2010	20	65
Sveriges medeltida ballader	1980	år 2000	10	20
Gustaf Eriksson etc.	—	år 2000	10	—

*DOVA framhåller att vad gäller serien Sveriges ortnamn skulle en resursförstärkning med fyra kompetenta ortnamnsforskare kunna innebära ett färdigställande till omkring år 2050. I annat fall kan man räkna med 2100-talet.

Sammanställningen ovan är visserligen inte helt exakt då olika förberedelsestider finns, men belyser i princip långsiktigheten. Detta gäller särskilt ortnamnsutgåvorna, där Sveriges ortnamn är det i särklass mest långsiktiga företaget inom DOVA. Man ser i värsta fall ett avslutande om ca 150 år. För vissa andra företag är situationen ljusare om man relaterar den återstående beräknade tiden till redan investerad tid. I vissa fall är företagen så starkt personbundna, att ett avslutande förutsätter intensiv vidareutbildning, kanske av generationer handläggare.

Samhället investerar således genom DOVA stora och till synes låsta resurser för publicering av det ickemateriella kulturarvet, särskilt vad

gäller namnen. Man må då betänka att under de långa tidsperspektiv man här rör sig med sker ständiga samhällsförändringar med nyproduktion av kulturarv.

Förhållandena kräver prövning och nytänkande men samtidigt ett undvikande av kapitalförstöring. Detta kan innebära bl.a. följande:

- omprövning av ambitionsnivåer
- större gemensam satsning på ADB-teknik och snabbare distributionsformer
- breddning av antalet aktörer i verksamheten
- större engagemang från universitetsinstitutioner genom stödsatser från grundutbildning

Det är nödvändigt att relatera långsiktigheten till samhällsnyttan. En förnyelse av DOVA:s verksamhetsinriktning kan visa sig med nödvändighet kräva vissa omprioriteringar för att åstadkomma en aktivare dokumentation av aktuellare kulturarv, därmed även ett snabbare avslutande av de långsiktiga företagen.

Till de långsiktiga forsknings- och publiceringsuppgifterna kommer dessutom enligt DOVA:s sammanställning 1992 en rad planerade projekt (jfr SK90):

- Svensk dialektgeografisk atlas
- Svensk ortnamnsatlas
- Ordböcker över socken- och härads mål
- Ordbok över estlandssvenska dialekter
- Tornedalsfinsk dialektordbok
- Umesamiskt lexikon
- Byar och byalag i Mälarlän
- Samiskt folkminneslexikon
- Monografier över livets högtider
- Skillingtrycket – vårt första massmedium (SVA)
- Internationell folkmusikrevival (SAVA)
- Lexikalisk handbok över jazzmusiker och jazzorkestrar i Sverige före 1960 (SVA)

De skilda projekten är delvis förberedda i form av sammanställningar och provartiklar. Vad gäller de båda förstnämnda atlasprojekten finns goda förutsättningar att i samarbete med Lantmäteriverket och Centralnämnden för fastighetsdata (Gävle) och den dialektgeografiska databasen i Umeå (DIABAS) samordna tekniska och arkivmässiga

förutsättningar till ett framgångsrikt resultat. Omfattande förarbeten finns. Av de övriga kan man konstatera att fyra har dialektologisk inriktning, två folkminnesinriktning och tre fallande inom Visarkivets område. Ett av projektförslagen, Byar och byalag i Mälarlän, synes kunna utgöra ett samarbetsprojekt med kulturgeografisk forskning.

I relation till de långsiktiga forskningsföretagen förefaller de båda atlasprojekten vara de intressantaste.

Sammanfattningsvis kan man vad gäller forskningen inom DOVA konstatera följande:

- huvuddelen av resurserna används i linje med en tradition som har sina rötter i 1800-tal och tidigt 1900-tal
- forskningen utgår från befintligt material inom DOVA
- universitetsanknytningen är mestadels otydlig bortsett från handläggarnas insatser i undervisning och handledning

Om det egna sektorsansvaret anför DOVA (1992) följande:

Utvecklingen har inneburit att DOVA-arkivens ansvar ökat, så att de inte bara ansvarar för den arkivmässiga dokumentationen inom områdena dialekter, ortnamn, folkminnen, visor och folkmusik utan även i vidgad omfattning står för upprätthållande av den vetenskapliga kompetensen inom – åtminstone vissa av – dessa ämnesområden. Enligt skrivningen i forskningsproposition 1983/84 kan DOVA betraktas som ett sektoransvarigt organ.

5.3 Insamling

DOVA-arkiven bygger på en mer än 100-årig insamlingsverksamhet och excerpering. Sedan 1930-talet har inspelningsverksamhet bedrivits, numera i något fall (Umeå) i form av modern video-teknik. Ett centralt instrument för folkminnesuppteckningar är frågelistorna. En sammanställning av frågelistor från ULMA och från Folkminnesarkivet i Lund (LUF), utarbetade under 1980-talet, kan ha sitt intresse (Tabell 2). En intressant skillnad kan noteras. En stor del av ULMA:s frågelistor behandlar fest och högtid (33 %), en mindre del barn- och ungdom (16 %). För LUF:s del är proportionerna de omvända (5 % respektive 29 %). Det bör dock påpekas att LUF:s insamlande i högre grad än ULMA:s styrs av individuella forskningsprojekt. I båda fallen finns en klar nutidsorientering och det föreligger också sam-

band och utbyten mellan de båda institutionernas insamlingsverksamhet.

Rent allmänt kan det förefalla som om frågelistorna enligt detta korta smakprov har en tämligen passiv och "oförarglig" karaktär. Mera djupgående ämnen, t.ex. avseende könsroller och politiska ställningstaganden, tas till synes ej upp. Vid ULMA var insamlingsverksamheten via frågelistor mest aktiv för i runda tal ca 50 år sedan för att efter en nedgångsperiod åter ha tilltagit något. Antalet uppgiftslämnare är dock obetydligt (knappast över 100 för större delen av landet) Modernare teknik i form av gallupundersökningar synes ej ha prövats.

5.4 Tillhandahållande

DOVA:s ansvar som tillhandahållare av basmaterial för forskare, studenter och allmänhet är självklar och till synes väl fungerande.

I detta ligger även arkivvården, som ger för en utomstående ett gediget intryck.

5.5 Vården av kulturarvet

Den allmänna kulturarvsvården är föga tydliggjord inom DOVA bortsett från ansvaret var gäller ortnamnsvården (jfr beteckningsreformen).

Tabell 2 Frågelistor använda vid ULMA och LUF under 1980-talet

ULMA 1980-89	LUF 1980-88
Hälsokost	Saffran
Vad gjorde du på skolorasterna?	Vad gjorde du på skolorasterna?
Vad gör du på rasterna?	Fritid: nöjesresor, sommarbostad, hemmasemester, sommarlov
Vasstäkt	Måltider och bordsskick
Midsommarfirande	När elektriciteten kom
Första majfirande	Födelsedagen
Sängar och sovvanor	Sötvattensfiske
Kvinnan i dagens jordbruk	Bokmärken och seriebilder
Julfirande	Min barndomsbild
Ungdomskultur	Ängslig och rädd
När elektriciteten kom	Telefonens införande och användning
Namnsdagsfirande och namnval	Ungdomen och nöjeslivet
När maskinerna kom till gården	Vatten och avlopp
Studenternas vårtraditioner	Hembygd och hembygds känsla
Studenternas vårfirande	Bygdeoriginal
Årets festseder	Sällskapsdjur
Drömmar och drömtydning	Ljus och mörker
Kökets redskap och maskiner	Ung på fyrtioalet
Moderna festseder	
Föremålens betydelse	
Televisionen	
Släkt och familjesägnar	
Har du fått hjälp, blivit botad?	
Kläder	

6 Några allmänna kommentarer

6.1 Den ideologiska grunden

Bland de arbeten som analyserat den ideologiska bakgrunden till de verksamheter som DOVA ägnar sig åt, dvs. det samhällsuppdrag myndigheten har, väljes här en artikel av Agneta Lilja (ULMA): *Från utopi till rutin – idéer om en verksamhet* (Seminarieunderlag för FU den 18 december 1991.) Hennes perspektiv är helt naturligt ULMA:s, men torde i mångt och mycket gälla hela DOVA. Lilja hänvisar till en statlig utredning rörande folkmåls och folkminnesinsamlingen i landet (SOU 1924:26). Denna utredning är av stort allmänt intresse och bör relateras till den brytningstid som rådde när den kom. Man måste betänka att då var den allmänna rösträtten endast några få år gammal. Utredningen 1924 synes klart se en rollfördelning: samhällets ansvar för urkundernas insamlande och bevarande och vetenskapens uppgift att analysera materialet. Man ser i detta ett vetenskapliggörande av arkivens verksamhet (Lilja s. 5). Från Uppsalas sida betonade man att det var den svenska allmogekulturen såsom den tedde sig under 1800-talet som huvudsakligen skulle dokumenteras. (Lilja s. 6) analyserar detta och skriver (ur ULMA-perspektivet):

Genom att datera och karaktärisera konflikten och nedbrytningsmekanismerna (förstörelseverket) skärps definitionen av undersökningsobjektet ytterligare. Det är resterna av den vid 1800-talets mitt sprängda, uråldriga kulturen och traditionen, som det nu gäller att i sista stund ta till vara (SOU 1924:26 s. 3). Här finns 1800-talets redan passerade och därför relativt lättdefinierbara allmogekultur, vars lämningar det gäller att rädda, utmejslad som objekt för ULMA:s undersökningar.

Den allmogekultur man vill rädda består dock inte av en, om än anfränt, helhet utan av en av forskarna uppgjord modell i delar eller bitar, dvs. en rad sakområden. Dessa anges mycket detaljerat, så att föremålen för utforskningen av den svenska allmogekulturen blir tydliga:

1. *Folkets åskådning och lynnensart.*
2. *Folkets näringsliv.*
3. *Hemlivet och de dagliga sysslorna.*
4. *Folkhygien och läkedomsförfarande.*
5. *Familjen.*
6. *Samfundet. (bysamhällets yttre former och byförfattningen etc...)*
7. *Lekar och nöjen med spel, idrott och dans.*
8. *Bildande konstutövning med ornamentik och måleri.*
9. *Diktning med sagor och visor, gåvor ordspråk m.m.*
10. *Musiken med locklåtar och vallåtar, sånger, gånglåtar och dansmelodier.*
11. *Språket, landsbygdens dialekter, stadsdialekter, bruksmål och dyl. (a.a. s. 4)*

Därmed var en viktig ideologisk grund lagd. Dessa sakområden kom att få central betydelse. Ur denna grund kom en rad klassiska arbeten, även från de senaste decennierna. Agneta Lilja analyserar konsekvenserna för ULMA:s del, icke ointressant om man betänker att ULMA vad gäller folkminnesdelen inom DOVA ensam svarar för 17 län, vad gäller dialekter för 13 län. För andra län ingår ULMA som samarbetspartner med övriga DOVA-arkiv. ULMA kom med andra ord att få en dominerande ställning, något som fortfarande består. Lilja beskriver den idémässiga bakgrundens faser i ULMA:

Jag kan således litet grovt sett urskilja tre faser i arkivets idémässiga bakgrund: den idealistiska fasen, den vetenskapliga fasen och den pragmatiska fasen när arbetet blivit stort och tungrovt. Argument och resonemang blir mer och mer vardagsnära och konkreta ju närmare vår egen tid vi kommer. Betecknande är i det sammanhanget f. arkivchefen Folke Hedbloms visa ord i högtidsföreläsningen vid ULMA:s 75-årsjubileum i april 1989: "Här står vi nu – vid 1990-talets ingång – med våra fyllda lador. Våldiga arbetsuppgifter för publicering och tillgängliggörande för forskare och övriga intresserade förestår" (SvLm 1990 s. 22).

Alltså – "med våra fyllda lador". Vem kan och vill tröska? Var finns resurserna? Hur skall det göras? Vilken produkt vill man ha? Ytterligare en fråga – har ULMA:s centrala roll tidigare bidragit till en konservering av gamla paradig? Det kan vara av intresse att hastigt se uppställningen av sakregistret i ULMA:s realkatalog (från

1930-talet) för en jämförelse med den tidigare lämnade uppställningen ovan:

A Bebyggelse och bosättning	K Historisk tradition
B Näring och hushållning	L Individuella tankar och memorat
C Samfärdsel och handel	M Diktning
D Samhället	N Musik
E Människan	O Idrott, dramatik, lek, dans
F Naturen	P Spel, vadhållning, lottning, leksaker
G Läkekonst	Q Bildande konst
H Tid och tidsindelning	R Särskilda folkslag inom landet
I Folktrons och folksedens allmänna former och kategorier	S Svensk kultur i utlandet
J Mytologisk tradition	T Utländska förhållanden

Traditionens makt är stor och mycket av DOVA:s inriktning kom att präglas redan 1924. Sakområdena är effektiva redskap men speglar ej nödvändigtvis mera komplexa kulturella system. En förändring och förnyelse har dock skett, och behovet av en starkare nutidsorientering har till synes skapat stor entusiasm och nytänkande hos personalen, för ULMA:s del särskilt sedan 1970-talet. Resurserna för detta är dock ytterst knappa på ULMA liksom på andra håll, även på Nordiska museet.

Lilja skriver:

Den ursprungliga inställningen till arbetsuppgiften lever segt kvar. Detta visar hur betydelsefull den objektavgränsning ändå vad som stadfästes 1912 och permanentades 1924.

6.2 Om guldskatt och paradigm

Under utredningens gång har uttrycket "guldskatt" framförts vad gäller de totala DOVA-arkiven. De innehåller en central del av samhällets minne och ter sig i ett internationellt perspektiv som en enorm tillgång. Det är viktigt att denna utgångspunkt hålles klar. Det är inte utan vidare möjligt att för att åstadkomma en "renare" funktionsuppdelning, t.ex. mellan namn, dialekter och folkminnen, sönderdela och omsortera arkiven. Detta bör i så fall på sikt uppnås efter en datorisering.

DOVA:s guldskatt har vuxit fram ur skilda traditioner, initiativ och företagsamhet hos enskilda forskare. När myndigheten tillkom 1970 befann sig många universitetsämnen sedan 1968 i ett skede av omprövning. Inom humaniora talade man ofta om ett paradigmskifte. Detta gällde inte minst etnologin. Den mera teoretiska inriktning som blev följden åstadkom ett idémässigt fjärmande mellan DOVA-arkiven och universitetsforskningen inom folkminnesdelen. Denna del är också inom DOVA numera eftersatt i förhållande till den språkliga. Medan den senare till stora delar inom universitetsforskningen fortfarande har ett formalistiskt forskningsideal är etnologin mera strukturalistisk. Tendenser till en större teoretisering saknas dock förvisso ej heller inom språkvetenskap. Det skulle inte skada om detta tydliggjordes klarare inom namnforskningen.

Det allmänna intryck som utredningen kommit fram till är att DOVA:s roll som förvaltare av ett centralt samhällsminne bör ges en förnyelse och en tydligare roll i förhållande till universitetsforskningen. I detta ligger behovet av att tydliggöra de båda nivåerna, den praktiska och den teoretiska, så att dessa nivåer samverkar på ett fruktbart sätt. Skilda paradigmer bör således tydliggöras.

6.3 De dolda potentialerna

Arkivens material har form och innehåll. Uppteckningar genom frågelistor och fonogram har ett innehåll som styrs av de riktade frågorna. Anpassningen till sakregister och katalogsystem är ofrånkomlig. Det är detta innehåll som följs upp i forskningen. Samtidigt har svaren, både i text och ljud, en form som skapas av uppgiftslämnaren själv, dvs. dennes egen uppfattning om verkligheten, sin utbildningsnivå, språkliga förmåga etc.

Uppgiftslämnaren eller sagesmannen/kvinnan tillhör ett av de i arkiven dolda forskningsobjekten. Detta objekt kan studeras via skriften, ordvändningarna, handstilen etc. På motsvarande sätt utgör fonogrammen både innehållsmässigt som formmässigt ett källmaterial. I det senare avseendet gäller det spåkanvändandet i vid mening, t.ex. hur man anpassar sig till ett normerat riksspråk.

Det finns därmed uppenbarligen stora möjligheter att utnyttja arkiven på nya och oväntade sätt för att mera ingående studera människors agerande som kulturbärare.

På tal om "guldskatt", man skall här inte glömma dialekterna med de berikande möjligheter i språkbruket som finns i de dialektala uttrycken. Detta borde utnyttjas.

I den dolda potentialen ligger även möjligheter för andra ämnesområden, inte minst samhällsvetenskapliga, att forska på "guldskatten".

6.4 Ordbok över Sveriges dialekter

Utredaren finner att åsikterna inom DOVA avseende OSD går isär. Det har därför tett sig angeläget att mera i detalj analysera detta forskningsföretag, vars färdigställande har beräknats ta ytterligare inemot 45 år. Den första volymen (A-andtäppt) utkom 1991. För OSD:s idémässiga bakgrund hänvisas till Vidar Reinhammars intressanta analys som Inledning till detta häfte. Volymen på 80 sidor har mottagits välvilligt i en rad anmälningar och kan som vetenskaplig basprodukt ges högsta betyg. Därom råder i och för sig knappast några åsiktsskillnader. Frågan gäller snarast relevansen av denna typ av utgåvor, där OSD blivit något av en symbol för en större kulturfråga. Det ligger utanför utredarens kompetens att objektivt kunna bedöma detta. Man noterar dock att det snåla utrymme som för OSD:s del står till buds (totalt 6 000 sidor) medför en sträng knapphet i uppgifterna om t.ex. dialektuppteckningens ålder och folkloristiska sammanhang.

Vid diskussionerna har fem alternativ diskuterats:

- 1 Fortsättning i nuvarande form
- 2 Fortsättning med utvidgning till folkminnesnoteringar
- 3 Nedläggande av befintlig plan men med arkivet som fristående forskningsmaterial
- 4 Fortsättning i modifierad form utan intern administration och klavbundenhet till utrymmet. dvs. något friare form i framställningen
- 5 Starkt förenklad ordlista, utarbetad inom en 10-års period.

Utredaren finner att det fjärde alternativet är det som bör prövas, dock utan att för den skull helt avvisa en framtida omprövning, då med alternativ 5 som vägledande. Vissa rationaliseringsvinster skulle kunna uppnås enligt alternativ 4, som också innebär att OSD organisa-

toriskt bör sortera direkt under en central ledningsfunktion med kansli inom myndigheten.

Konsekvensen blir att OSD:s fortsättning eller hanterande förutsätter en starkare ledningsfunktion för DOVA.

En annan konsekvens blir att SMP i analogi med OSD bör ges samma organisatoriska position.

6.5 Den regionala splittringen

SMP och SVA har rikstäckande verksamheter liksom OSD. Vad gäller övriga arkiv har beträffande ortnamn, dialekter och folkminnen DAUM en "ren" täckning avseende de nordligaste länen. Bilden i övrigt är splittrad, särskilt i västra Sverige. Hallands län t.ex. faller vad gäller ortnamn under OAU, dialekter under DAL, folkminnen under DAG. Till detta kommer att länet även ligger inom verksamhetsområdet för Folklivsarkivet i Lund (LUF) (jfr kartbilagor).

Vissa förutsättningar för en tydligare uppdelning av storregionala verksamhetsområden finns, särskilt beträffande dialekter och folkminnen. Skulle LUF tillföras DOVA, vilket nedan skall föreslås, bildar södra Sverige, dvs. landskapen Skåne, Blekinge, Öland, Småland och Halland en tämligen naturlig region. För västra Sveriges del kan landskapen Västergötland, Dalsland, Bohuslän och Värmland bilda en naturlig region. Konsekvenserna av en sådan "rensning" skulle bli ett överförande av landskapen Värmland och Västergötland från ULMA:s verksamhetsområde till DAG beträffande dialekter, medan Halland vad gäller folkminnen skulle föras från DAG till LUF. Utredaren förordar en uppdelning enligt detta. Kopiering av överskärande arkivdelar torde ej vara oöverstiglig. En konsekvens av detta är vidare att DAG bör ges förstärkning på personalsidan.

7 Samordningsmöjligheter

7.1 DOVA och universiteten

Universitetsforskning inom DOVA:s verksamhetsområden är ojämn. Vad gäller etnologin och folkminnes- folklivsuppteckningarna är samordningsmöjligheterna till synes de bästa med institutioner i samtliga universitetsorter. Forskningens och undervisningens inriktning har dock i många avseenden gått en annan väg än den för DOVA traditionellt utstakade. Ortnamnsforskningen har en professur (Uppsala) och för samarbetet med OAU har denna varit av central betydelse. Professurens nuvarande inriktning på mera språkfilologiska frågor innebär snarast att denna och arkivet utgör komplement till varandra och kan fungera väl utan en organisatorisk samordning. Inom dialektologin saknas en professur, något som med hänsyn till dialekternas betydelse i det totala kulturarvet måste betecknas som en brist. Detta skulle på kort sikt kunna hjälpas upp med en rådsforskartjänst i ämnet. Det finns vidare en resurs genom institutionen för Nordiska språk i Uppsala, där en del av forskningen ägnas dialektologi. Den del av nuvarande DOVA som kan sägas ligga närmast universitetsinstitutionen i Uppsala är OSD. Ett samgående med universitetet för OSD:s del har ej uteslutits i de preliminära överläggningar som skett i frågan.

Frågan om DOVA och universiteten har betraktats som central i en strategisk planering för DOVA:s framtid. Ur forskningssynpunkt skulle en närmare samordning ha stor betydelse och måhända ur samhällets synpunkt te sig resursbesparande. Det finns dock stora nackdelar. Inför en förändrad struktur vad gäller universitetens roll, större frihet etc., skulle DOVA:s traditionella uppgifter lätt hamna på undantag och stabiliteten vad gäller samhällsansvaret för det ickemateriella kulturarvet gå förlorad. Vidare torde de ekonomiska fördelarna på sikt vara mycket begränsade. Samgående med universiteten torde därför inte vara att föredra vad gäller den organisatoriska delen. Däremot bör nätverkskontakterna förstärkas och upprätthållas (jfr här SK90, sid. 6 ff).

Detta senare gäller inte bara de universitetsämnen som av hävd tillhört DOVA:s verksamhetsområden utan i hög grad även andra ämnen, främst historia och kulturgeografi, även andra samhällsvetenskaper.

7.2 DOVA och de långsiktiga forskningsföretagen

DOVA:s verksamhet utgörs till stor del av långsiktiga forsknings- och publiceringsföretag inom områdena dialektologi, namnforskning, folkminnesforskning och folkmusik/visor. Det känns angeläget att relatera dessa till andra i samhället existerande långsiktiga företag t.ex.

- Runverket (Riksantikvarieämbetet)
- Det medeltida Sverige (DMS, Riksantikvarieämbetet)
- Sveriges kyrkor (Riksantikvarieämbetet)
- Latinsvenskt glossarium (KVHAA)
- Svenskt Diplomatarium (Riksarkivet)

Utan jämförelser i övrigt kan man i långsiktigheten se likheter, som kan motivera en diskussion kring andra konstellationer – även för DOVA:s del. Detta gäller i synnerhet medeltidsforskningen, som i företagen sammantagna företräds av ortnamnsutgåvorna, Sveriges medeltida personnamn, Sveriges medeltida ballader, Det medeltida Sverige, Svenskt Diplomatarium m.fl. Till detta kommer den omfattande medeltidsforskning som sker inom historia, kulturgeografi, konstvetenskap, arkeologi m.fl. ämnen. Omfattande samordning av detta har skett i det medeltidshistoriska seminariet i Stockholm genom Göran Dahlbäck.

För medeltidsforskningen i framtiden kan det vara viktigt att tydliggöra dessa möjligheter inför DOVA:s framtida verksamhet. Detta gäller inte minst vid uppbyggnaden av databaser, där rationaliseringsvinster och större forskningsmässig potential kan erövas.

7.3 DOVA och Folklivsarkivet i Lund (LUF)

Folklivsarkivet i Lund (LUF) är knutet till Lunds universitet och underställt dess etnologiska institution. Arkivets verksamhet och historia har redovisats i en större publikation i anslutning till 75-årsjubileet

1988 (jfr SK90, bilaga 2:1-2 med diskussion om relationen till DOVA).

LUF har en insamlingsverksamhet avseende folkliv och folkminnen som gör ett samgående med DOVA intressant. Verksamhetsområdet för insamlandet omfattar stora delar av Sydsverige: Skånelanden, Småland och Öland.

Det har från chefen för DAL framförts önskemål om ett samgående mellan DOVA och LUF, dvs. via DAL. Utredaren tycker sig förmärka en viss osäkerhet i detta avseende hos LUF, som dock kan se ekonomiska fördelar. Men hänsyn till den klara relation som här föreligger mellan ett folklivsarkiv och en universitetsinstitution med modern inriktning inom etnologifältet, kan LUF:s roll som förmedlare mellan myndigheten och forskningen bli av central betydelse om arkivet tillföres DOVA. Utredarna föreslår därför detta fr.o.m. 1 juli 1994.

7.4 DOVA och Nordiska museet

I sitt remissvar 1990-09-07 på statskontorets utredning framhåller Nordiska museet följande:

Nordiska museet och folkminnesarkiven

Som ansvarsmuseum har Nordiska museet redan nu ett övergripande ansvar. Museets folkminnesarkiv är det enda av de folkloristiska arkiven som har verksamhet inom ämnets samtliga områden. Museets folkminnessamling är också det enda riksomfattande folkminnesarkivet. Folkminnena är en vital del av det kulturarv som Nordiska museet lyfter fram i sin roll som kulturinstitution.

Insamlingen har pågått i ungefär 100 år och resulterat i ett stort arkivmaterial. Detta har uppordnats tillsammans med material som insamlats på andra håll och är nu mycket lättillgängligt. Vid museets folkminnessamling finns mer än en miljon excerpter.

Nordiska museets folkminnessamling har även synnerligen värdefull erfarenhet på folkbildningens område. Hundratals radio- och TV-program, artiklar med mera har initierats eller framställts av museets folkminnessamling. Folkminnessamlingen är även en betydande resurs för lärare och andra kunskapsförmedlare inom och utom skolvärlden. Detta är en folkbildande erfarenhet som kan komma DOVA till godo.

Genom den för drygt ett år sedan genomförda omorganisationen av Nordiska museet har en särskild Minnesavdelning skapats med goda möjligheter att organisatoriskt leda även DOVA:s verksamhet. Till avdelningen har, förutom folkminnessamlingen, förts bibliotek, arkiv med bildarkiv och frågelistverksamhet samt annan minnessamling, exempelvis av yrkesminnen. Avdelningen verkar för att göra det samlade materialet av bild och data tillgängligt i en lätt nåbar faktabank.

Om Nordiska museet fick huvudansvaret för verksamheten vid samtliga folkminnesarkiv skulle betydande rationaliseringsvinster kunna göras:

- DOVA:s och Nordiska museets folkminnessamlingar kompletterar på många sätt varandra: För att möta forskarnas, massmedias och allmänhetens växande intresse för folkets ickemateriella kultur borde staten samordna sina folkloristiska insatser på central nivå. Nordiska museets egen roll som samordnare och språkrör för museerna på det kulturhistoriska området skulle förstärkas om museet samverkade med DOVA:s kompetens och resurser.
- DOVA-organisationen skulle å sin sida tillföras värdefulla erfarenheter. Nordiska museet har exempelvis erfarenhet av att samordna, leda och fördela landsomfattande verksamhet genom ansvaret för museernas gemensamma projekt för samtidsdokumentation. På motsvarande sätt eller inom ramen för SAMDOK skulle DOVA:s behov av insamlingsverksamhet kunna organiseras.
- De resurser som kan läggas på åtgärder för datorisering och inspelning bör inte splittras på olika experiment. Därför bör Nordiska museets och DOVA:s strävanden även här samordnas.
- Samtliga folkminnesarkiv skulle bli delaktiga i Nordiska museets utåtriktade verksamhet med kanaler till museer, massmedia och allmänhet.
- Nordiska museets verksamhet med aktiv traditionsinsamling, till exempel med att systematiskt dokumentera det muntliga berättandet, har nära anknytning till DOVA:s dialektsida. Även här borde en samordning ske.

Så långt Nordiska museet, vars synpunkter är i högsta grad beaktansvärda. Det är för utredaren uppenbart att all tänkbar samordning bör prövas. Detta innebär dock inte att huvudansvaret för landets samlade folkminnesarkiv utan närmare utredning bör läggas på

Nordiska museet. De skilda DOVA-arkiven är visserligen sinsemellan olikartade, men flera av arkiven uppvisar en av tradition stark samordnad insamling mellan främst folkminnes- och dialektsidan. Ett avskiljande av den ena delen skulle i nuläget vara synnerligen komplicerad.

En centraliserad, rikstäckande verksamhet för folkminnesdelen torde även i det regionala perspektivet te sig främmande. Genom Nordiska museet och DOVA-arkiven finns förutsättningar för en balans och tävlan vad gäller handhavande, dokumentation och forskning kring det ickemateriella kulturarvet.

7.5 DOVA och kulturmiljövården

DOVA:s samband med kulturmiljövården inom ramen för ett gemensamt ansvar för kulturarvet är uppenbar. Som framhållits förutsätter en effektiv kulturmiljövård en tydliggjord medvetenhet om det ickemateriellas betydelse. Det tydligaste sambandet i dagens situation är genom ortnamnen, där samarbetet sker inom ett stort och fungerande nätverk. Detsamma skulle i större omfattning än nu även kunna gälla dialekter och folkminnen.

DOVA-arkiven och de kulturhistoriska registren, inklusive Nordiska museets, bildar tillsammans landets dokumenterade kulturarv. En starkare samordning kan ge förutsättningar för en bred kulturhistorisk databas med såväl fysiskt som ickemateriellt innehåll.

7.6 DOVA och Lantmäteriverket

I fråga om namnvård har DOVA och LMV ett gemensamt ansvar och ett etablerat samarbete, i vilket bl.a. även Riksantikvarieämbetet ingår (jfr. beteckningsreformen). För utvecklandet av datakartografi både avseende ortnamn och dialekter är det angeläget att samarbetet fördjupas.

7.7 DOVA och arkivväsendet

DOVA-arkiven har en klart avvikande struktur i förhållande till de arkiv som insamlar, bevarar och tillhandahåller officiella dokument.

Denna senare funktion har Riksarkivet, landsarkiven, krigsarkivet och en lång rad mindre arkiv. I denna funktion är DOVA en selektivt insamlande myndighet med klar forskningsanknytning. Materialet är inte i sig objektiva dokument utan snarast av karaktären styrd information. En större samordning med ett allmänt arkivväsen skulle innebära risker för att DOVA:s samhällsuppdrag skulle framstå som mindre tydligt.

7.8 Slutsatser

Detta avsnitt har markerat några allmänna samordningsmöjligheter. Ytterligare exempel skulle ha kunnat nämnas, t.ex. med massmedia och skolväsendet. Genomgången synes främst belägga goda nätverks- och samordningsmöjligheter med kulturmiljövården, universiteten, Lantmäteriverket och Nordiska museet.

Den organisatoriska samordning med universiteten som tidigare framförts som ett alternativ avslås. DOVA bör bibehållas som egen myndighet.

8 Mot ett nytt DOVA

8.1 DOVA:s synpunkter

I sin anslagsframställning 1992-08-19 avseende medel för forsknings- och utvecklingsinsatser på 1993/94–1995/96 (behovsredovisning inför 1993 års forskningsproposition) anför DOVA följande avseende en allmän framtida inriktning:

Det pågår en förändring i riktning mot vad som brukar kallas informations- eller kunskapssamhället. De tekniska möjligheterna att förmedla information ökar, samtidigt som också fritiden förutses komma att öka. För att kunna ge alla en rikare fritid måste kulturinstitutionerna få bättre möjligheter och resurser att låta allmänheten ta de av vad de har att erbjuda. DOVA-arkivens roll härvidlag kommer att tillta i betydelse i takt med svenskarnas stigande intresse för att "söka sina rötter", lära känna mera om sin hembygd, dess historia, ortnamn, seder och bruk, folkliga musik och fäderneärvda språk – folkmålet. En på detta sätt fördjupad kunskap om hembygden bidrar till att människorna finner en bättre förankring i tillvaron – en högre livskvalitet.

Utredaren biträder denna framtidssyn. Dagens dynamiska samhälls-omvandling innebär att värderingar och verklighetssyner förändras på ett sätt som knappast tidigare har skett. I detta sammanhang skall man även framhålla Sveriges marginella läge i Europa, ett läge som skapar särskilda förutsättningar. I marginalerna blir ofta de kulturhistoriska "ringarna på vattnet" tydligare och lättare att skilja från varandra. Större övergripande skeenden vars spår och minnen suddats ut i centrala områden kan leva kvar längre i marginalerna och är där möjliga att studera i längre historiska perspektiv. Detta innebär att vad gäller kulturarvet har Sverige ett internationellt ansvar.

För framtida insamlingsverksamheter anför DOVA:

Dokumentation av postdialektal utveckling

Språket är aldrig statiskt utan förändras ständigt. De gamla dialekterna ersätts av ett talspråk, som fortfarande har regionala särdrag. Samtidigt blir det av ökat intresse att dokumentera de sociala skillnaderna i det talade språket.

Dokumentation av kulturförändring i dagens samhälle

Det svenska samhället undergår i dag en snabb omvandling. Värderingar och trosföreställningar omprövas. Religionen i dess traditionella form ersätts av andra religiöst färgade uppfattningar. Nya kulturella mönster framträder. Inom den folkliga musiken blandas det gamla med nya former. En ambition är att dokumentera dessa processer, medan med de pågår.

Dokumentation av invandrarkulturer

Det kan antas att den betydande invandringen till Sverige under senare decennier kommit och kommer att medföra väsentliga förändringar i det kulturella mönstret i Sverige. Det sker en ömsesidig påverkan mellan invandrarkulturerna och den inhemska kulturen. Det finns här ett unikt tillfälle, att medan processen pågår dokumentera mötet mellan invandrarkulturer och inhemsk kultur.

DOVA anför således att vikten av samtidsdokumentation är stor för myndigheten. Man kan här påpeka att behovet är vidare och större: i själva verket ett samhällsbehov för att kunna förstå de kulturella mönstren och de faktorer som påverkar dem. Detta är en intressant utgångspunkt som skapar behov av starkare samverkan med andra myndigheter och institutioner som Nordiska museet, men även med massmedia, skolan och givetvis universiteten och kulturmiljövården i stort.

Vad gäller tillhandahållandet anför DOVA följande:

Dataregistrering av samlingar

Datorisering innebär stora möjligheter till rationalisering och kapacitetsökning genom förbättrad överblick och snabbare tillgänglighet. De databaser, som är under uppbyggnad vid några av DOVA-arkiven, kommer sålunda att i väsentlig grad underlätta sökning i arkivens material.

För att maximal effekt av dataregistreringen skall uppnås är det angeläget, att arkivens dataregister samordnas i form av en gemensam databas. För att detta skall kunna genomföras krävs betydande medel för anskaffning av utrustning samt medel för programmering och annan datakonsultation.

Kommunikationsutrustning

Det är av stor vikt, att databasernas uppgifter om arkivens samlingar görs sökbara även via modem och telenätet. Vidare är det av stort värde, om arkivmaterial – i den mån det inte är kopierat – snabbt kan överföras via telefax. Därvid bör helst användas en utrustning, som möjliggör att den överförda kopian erhålles på arkivbeständigt papper och kan arkiveras som säkerhetskopior.

Utökad service

DOVA-arkivens material röner glädjande nog stor efterfrågan under senare år från allmänhetens sida. Det gäller amatörforskare, studieförbund och hembygdsföreningar, även skolor. Det vore önskvärt, att DOVA-arkiven hade större personella resurser att tillmötesgå denna efterfrågan, ökade möjligheter att ge handledning åt alla dem, som på det ena eller andra sättet vill arbeta med den folkliga kulturen, däri begriper handledning åt forskare.

Källpublicering

Ett av DOVA-arkiven, nämligen Svenskt visarkiv (SVA) utger kontinuerligt fonogram med visor och folkmusik. Inspelningar av språkligt (dialektalt) och/eller etnologiskt intresse skulle kunna göras tillgängliga i form av fonogramutgåvor med tillhörande texter. Språkforskare, litteraturvetare, etnologer och andra skulle vidare ha intresse av att texter publicerades också utan samband med fonogramutgivning.

8.2 Vägvalen

Det identifierade huvudproblemet för DOVA:s del är balansgången mellan insamlade å ena sidan, publiceringsverksamhet å den andra. Man kan även se detta som en skiljelinje mellan folkminnesdelen och den språkliga delen, vilken också är den dominerande. Det finns klara samband men även stora skillnader mellan de båda inriktningarna och synsätten. Det är viktigt att inför framtiden identifiera och analysera problemen, vilka delvis synes sammanhänga med olikartade akademiska traditioner.

Utredaren kan konstatera att DOVA i och för sig signalerat behovet av en ny orientering men att detta ställningstagande inte inneburit egna förslag till omorganisation. I stället har myndigheten prioriterat den fortsatta långsiktiga forsknings- och publiceringsverksamheten. Hur skall detta förhållande kunna leda fram till en mera samhälls-inriktad myndighet DOVA?

Man står här inför ett viktigt vägval, en kulturfråga av stor dignitet. En central fråga är om Sverige som kulturnation skall fortsätta att satsa stora resurser på långsiktiga forskningsföretag (både inom och utom DOVA). Man kan i förlängningen fråga sig om resultaten, om eller när de föreligger, har relevans i det framtida samhälle som då råder. Detta kan vi givetvis inte besvara nu. Vi kan dock konstatera, att samhället genom att ställa resurserna till förfogande, riskerar att bidra till en vetenskaplig konservering i redan passerade paradigmer och synsätt, samtidigt som man mer eller mindre uttalat söker upprätthålla en kulturhistorisk stabilitet som stöd för samhällets eget fortbestånd.

Det centrala är om man skall tvingas ta ställning till ett vägval enligt ovan av resursskäl. De arkiv som föreligger är en samhällets guldskatt, men som kan tillgodogöras och användas på annat sätt än som underlag för långsiktiga ord- och ortnamnsböcker. Det nyproducerade kulturarvet kan dokumenteras nu, längre fram är det för sent. Var skall resurserna läggas, vad skall prioriteras?

Detta är en fråga som upprepade gånger ställts inom DOVA och i samband med här föreliggande utredning.

Det kan inte vara utredarens uppgift att ta ställning till de långsiktiga publicerings- och forskningsföretagen i princip. Det torde dock ha framgått, att utredaren känner viss tveksamhet inför samhällsrelevansen i informationssamhället framöver. En prövning måste göras i

ett större sammanhang. Samtliga motsvarande projekt i samhället bör analyseras mot bakgrund av ett kulturpolitiskt ställningstagande av statsmakterna. Innan ett sådant föreligger kan DOVA:s långsiktiga publiceringsprojekt ej utan vidare upphöra, dvs. ej heller OSD. Däremot kan, i enlighet med antydningar i utredningen, större snabbhet eftersträvas, t.ex. genom

- omprövning av ambitionsnivåer
- datorisering

En enhet inom DOVA som till synes har lyckats väl med balansgången är SVA. Detta väl fungerande men något speciella arkiv kan också provas vad gäller hemvisten inom DOVA. Utredaren har i detta avseende inget förslag men vill ändå göra nämnda markering.

Vad gäller DOVA:s framtid som egen myndighet är förutsättningarna goda under villkoret av att nämnda svåra balansgång lyckas. Detta förutsätter dock en stark ledningsfunktion, i varje fall under en övergångstid. Andra organisationsförslag än den sammanhållna myndigheten kan också diskuteras.

Uppdelningsalternativet kan innebära en fördelning av DOVA mellan Nordiska museet, Statens musiksamling, Lantmäteriverket, Riksantikvarieämbetet, universiteten, arkivväsendet etc. Detta skulle sannolikt innebära omfattande kapitalförstöring, kontinuitetsbrott och någon form av kaos.

Det regionala alternativet är i så fall intressantare, dvs. en uppdelning till storregionala kulturinstitutioner med samarbetsmöjligheterna mera näraliggande och tydliga, t.ex. med universiteten, läns museer, landsarkiv, länslantmäteri etc. Det är möjligt att en sådan struktur på sikt visar sig framgångsrik. Detta är ett av huvudskälen varför utredaren anser att arkivet i Göteborg bör kvarstå och förstärkas och de regionala ansvarsområdena i Syd- och Västsverige justeras – därtill med LUF inom DOVA. I dagens situation finns dock små möjligheter att snabbt genomföra en konsekvent regionalisering eller decentralisering av hela DOVA.

Det alternativ som återstår är ett bibehållet men omstrukturerat DOVA med förstärkt insamlingsfunktion avseende nutidens folkminnen, renare regionalisering med större ansvarstagande på denna nivå samt klarare verksamhetsidé.

8.3 Rollspel och nätverk

DOVA har samhällets uppdrag att handha det ickemateriella kulturarvet och bör därmed bestå, men dess roll i ett totalt nätverk bör preciseras. Detta innebär implicit att nätverksuppbyggnaden är viktigare än organisationsutnyttjandet. Nuvarande situation i en komplicerad relation till universiteten, kulturmiljövården och andra institutioner som Nordiska museet har för DOVA:s del inneburit tendenser till inkapsling och osäkerhet inför det egna samhällsuppdraget.

En övergripande verksamhetsidé har länge saknats. Det kan ej heller vara utredarens uppgift att slutgiltigt formulera detta, däremot att föreslå en organisationsform som skapar förutsättningar för en process som leder till det nämnda. Utredaren återkommer nedan med aspekter på och antydningar till verksamhetsidé.

De interna arbetena i budgetarbetet inom DOVA, inte minst under 1992, har dock inneburit ett sökande mot mera verklighetsanknutna mål. Detta innebär att förutsättningarna för en tydligare koppling mot kulturmiljövården har ökat, samtidigt som kopplingarna mot universitetsforskningen synes bli naturligare. DOVA har här en för samhället viktig mellanfunktion, dels som upprätthållare av kontinuiteten i publicering, dels som förnyare av insamlandet i ett föränderligt samhälle.

8.4 Ledningsfunktionen

DOVA:s nuvarande ledning utgörs av en styrelse som huvudsakligen företräder producentledet, dvs. forskarsamhället inom traditionellt berörda ämnen. Detta förhållande är inte problemfritt. Olika synsätt eller paradigmer i vetenskapligt avseende bryts mot varandra, något som givetvis i sig är en styrka om denna brytning sker utan personmotsättningar. Så har till synes även skett, men det kan inte uteslutas att mera djupgående åsiktsskillnader kommit att präglade ledningsfunktionen i form av nuvarande styrelse (jfr SK90 sid. 7–8).

En fråga är balansen mellan styrelsens ledamöter och de olika arkivcheferna. Det är till synes av vikt att de senare ställs under en gemensam ledning och därmed i en säkrare relation till sin uppgift.

Utredaren ansluter sig därmed till statskontorets principiella synpunkter på en förstärkt ledningsfunktion. De intentioner DOVA självt

har gjort uttryck för förutsätter detta, liksom en precisering av rollspel i nätverket.

Samtidigt förutsätter tankegångarna att en ny styrelsestruktur skapas med företrädare för konsumentledet och statsmakterna. I följande överväganden framföres ett förslag i denna riktning.

En till synes bagatellartad men för många central fråga är den geografiska placeringen av ledningsfunktionen. Tveksamhet har inom DOVA:s regionala delar framförts vad gäller Uppsala, den ort som vad gäller andelar av DOVA och sin EA/PA-enhet ter sig naturligast och mest resursbesparande. Stockholm är genom samordningsmöjligheterna med departementet, kulturmiljövården, Nordiska museet och andra centrala institutioner ett andra alternativ. Vad gäller utbyggnaden av datoriseringen och kulturarvets datakartografi kan Gävle te sig som ett intressant alternativ. Utredaren förordar efter övervägande ett förläggande till Stockholm.

8.5 Sammanfattande problemanalys och konsekvenser

Inom DOVA råder en rad obalanser: geografiskt, verksamhetsmässigt, ideologiskt och forskningsmässigt. De stora publiceringsföretagen, särskilt vad avser ortnamn, binder huvuddelen av DOVA:s resurser. I sin långsiktighet bör de omprövas vad gäller ambitionsnivåer. Ett identifierat centralt problem är relationen mellan DOVA:s resursmässigt starka del och resursmässigt svaga del, dvs. i klartext den språkliga med namn och dialekter å ena sidan och folkminnesdelen å den andra. Sammankopplingen i arkiven är så påtaglig, att ett skiljande ter sig som kapitalförstörande. De båda delarna bör därför hållas samman, något som dock förutsätter en stark ledningsfunktion.

Ett problem är en viss splittring vad gäller inriktning och ansvarsområden i södra och västra Sverige. Konsekvenserna av detta bör vara de ovan föreslagna geografiska justeringarna samt att folkminnesdelen förstärks och förnyas genom att LUF införes i DOVA.

DOVA har signalerat en förnyelse mot nutidsinriktning, särskilt på språk- och folkminnesfronterna. Detta kräver antingen nya resurser eller omfördelning av de befintliga. En konsekvens enligt det senare torde bli ett dämpande eller delvis nedläggande av publiceringsföretagen. Man anar här i förlängningen meningsskiljaktigheter inom

DOVA, vilkas konsekvenser även i detta fall borde kunna genskjutas genom en starkare ledningsfunktion.

Det sammanfattande problemet torde vara att DOVA:s roll i samhället inte är tydliggjord. Detta gäller både rollen i ett allmänt kulturliv och ansvaret för det som i denna utredning kallats Det dolda kulturarvet. Följden synes bli en allmän osäkerhet och man riskerar en passiv eller försiktig attityd till resursbeviljande nivåer i samhället. Konsekvensen av detta blir återigen behovet av en förstärkt ledningsfunktion.

Bland de aspekter och konsekvenser som framlagts ovan kan åter möjligheterna till en samlad insats inom medeltidsforskningen nämnas. Centrala bidrag från DOVA föreligger här i form av ortnamnsutgåvorna, Sveriges medeltida ballader och Sveriges medeltida personnamn. DOVA:s eventuella roll i samlad medeltidsforskning kräver likaledes en stark ledningsfunktion.

Vad slutligen gäller verksamhetsidén måste DOVA ha en inre medvetenhet och ta ett eget ansvar för de åtgärder och förändringar som kan krävas. Detta gäller även omprioriteringar och ifrågasättanden, det kan i relation till samhällsuppdraget inte räcka med att ensidigt hänvisa till gamla beslut. Detta kräver förstärkt ledningsfunktion.

9 Överväganden och förslag

Som allmän bakgrund kan följande punkter vad gäller kulturarvet och DOVA:s roll framföras.

- samhällets ansvar för det totala kulturarvet bör fortsättningsvis liksom nu även omfatta det ickemateriella arvet såsom detta avspeglas i folkminnen, dialekter, ortnamn, personnamn, folkmusik och visor
- betydelsen av det samlade kulturarvet, dvs. det materiella såväl som det immateriella, kan förväntas öka i kommunikations- och informationssamhället, där de allt tydligare kompletterar varandra
- samhället har i DOVA en upparbetad organisation att dokumentera och tillvarata det ickemateriella kulturarvet och som kan fungera väl i ett nätverk
- DOVA:s förutsättningar bör nyttjas i en aktiv insats på att förklara och förstå kulturella mönster i nutid för framtid, speglat mot äldre tiders kulturbärare
- kontinuitet och förändring i samhället bör i DOVA:s verksamhet tillvaratas genom aktiv analys av pågående och förväntad omvandling i form av prognoser och konsekvensbedömning för kulturarvet och därmed skapa förutsättningar att genskjuta förluster genom snabba insatser

Detta sistnämnda kan betraktas som en antydd verksamhetsidé. DOVA bör ges förtroendet att ompröva sin situation, bl.a. genom analys av faktorerna som lett dit. Konsekvenserna blir:

- verksamheten inom DOVA bör omprövas och förnyas. Omprioriteringar bör övervägas. En förutsättning för detta är organisationsförändringar enligt följande:
- förstärkt ledningsfunktion: verkschef och kanslichef (50 %)
- ändrad styrelsekonstruktion med företrädare för bredare samhällsintressen vad gäller det totala kulturarvet.

DOVA föreslås därmed kvarstå som självständig myndighet men med en delvis ändrad organisation, ny förordning och instruktion och därmed med tydligare mål- och verksamhetsidé.

I fråga om organisation innebär förslaget följande:

- Styrelse med företrädare för statsmakterna, arkivväsendet, kultur- miljövärden (centralt och regionalt), Nordiska museet, universiteten, Statens Lantmäteriverk och hembygdsrörelsen.
- Vetenskaplig nämnd med företrädare för berörda universitetsämnen, varvid även historia är företrädd, därtill helst även samhällsvetenskapliga ämnen.
- Verksledning med från arkivavdelningarna fristående chef, kansli- chef och EA/PA-enhet. Placeringsalternativ är i första hand Stockholm, i andra hand Uppsala.
- Bibehållande av de sex huvudarkiven som avdelningar, och därmed en markering av den regionala delen av organisationen som en resurs.
- De båda långsiktiga forskningsföretagen Ordbok över Sveriges dialekter (OSD) och Sveriges medeltida personnamn (SMP) placeras direkt under verksledningen. Därmed uppnås förhoppningsvis vissa rationaliseringsvinster i administration. Vad gäller OSD kan omprövning diskuteras men i nuläget bör vinster enligt ovan prövas liksom en uppluckring av klavbundenheten till 6 000 sidor, vilken har en fördröjande effekt. När projekten avslutats överförs arkivmaterialet till ULMA resp. OAU.

Vad gäller arkivens inre organisation kommer generationsskiften under 1990-talet att nödvändiggöra en översyn. I övrigt föreslår utredaren

- att ansvaret för fortsatt utgivande av Sveriges ortnamn tydliggöras organisatoriskt, i varje fall genom en särskild tjänsteman på OAU
- att handhavandet av personnamnsdokumentation koncentreras till Uppsala, vilket innebär att vetenskapssamhällets personnamnsexcerpter överföres från Umeå till Uppsala.

Sammanfattningsvis innebär detta organisationsförslag mindre förändringar i en befintlig organisation. Det arkiv (eller avdelning) vars huvudmannaskap kan övervägas i annan form är Svenskt visarkiv. Utredaren har dock ännu ej funnit någon naturlig part vid samgående (möjligen SMS).

Vad gäller verksamheter föreslår utredaren följande, detta mot bakgrund av att DOVA:s resurser (ca 25 miljoner) utgör en stor del av samhällets totala satsning på det ickemateriella kulturarvet:

- koncentration på upprättandet av en gemensam databas. I fråga om ortnamn och dialektkartografi bör Statens Lantmäteriverk genom sina tekniska förutsättningar ges centrala uppgifter i samarbete med DOVA.
- insamlings- och dokumentationsprinciperna ges en starkare riktning med nyare teknik, t.ex. videoupptagningar
- DOVA:s roll i relation till universiteten tydliggöres till att vara den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden av det ickemateriella kulturarvet, detta uppdrag ställt i relation till de samhällsförändringar som inledningsvis nämndes. Detta skapar förutsättningar för att med universitetet och andra institutioner skapa gemensamma projekt i avsikt

att utnyttja samhällets totala resurser i gemensam kunskapsuppbyggnad

att förstärka de personella och institutionella nätverken

I avsikt att förstärka folkminnesdelen och insamlandet föreslår utredaren att Folklivsarkivet i Lund tillföres DOVA fr.o.m. 1994-07-01.

De rådgivande nämnderna föreslås kvarstå och ges den sammansättning respektive avdelning (arkiv) och verksamheten i samråd finner lämpligt.

I avsikt att förtydliga arkivens regionala ansvarsområden föreslås en justering i det syd- och västsvenska området, varvid landskapen Skåne, Blekinge, Halland, Småland och Öland tillfaller Lund (DAL+LUF) och Bohuslän, Dalsland, Värmland och Västergötland tillfaller DAG. Detta gäller ansvarsområdena folkminnen och dialekter. DAG bör därvid förstärkas personellt, vilket utredaren föreslår. I relation till arbetsområde och verksamhet föreslår utredaren även en förstärkning av arkivet i Umeå (DAUM). Detta arkiv är det enda som i en sammanhållen region verkar inom de tre områdena dialekter, ortnamn och folkminnen, därtill i en mångkulturell region av särskilt stor internationell betydelse ur kulturhistorisk synpunkt.

Som förslag till mera övergripande projekt kan nämnas

- studier av hur de materiella och ickemateriella eller "kognitiva" kulturlandskapen förhåller sig till varandra
- analys av dagens vardagsspråk i landet, ett projekt som skulle kunna formuleras och genomföras i samarbete med lokalradion
- teoretiska faktoranalyser bakom förändringar i namnskick och språk, t.ex. form av case-studies enligt systematisk plan
- analys av befintligt arkivmaterial och dettas dolda potentialer, t.ex. vad gäller uppgiftslämnarna själva i sin samhällsmiljö, fonogrammen i dialektforskning etc.

Vidare bör namnbyte av myndigheten övervägas: **Språk och folkminnesinstitutet?**

Avslutningsvis vill utredaren peka på två angelägna uppgifter för DOVA i framtiden:

- en fortgående analys av det insamlade materialets källvärde, dvs. att visa en källkritisk medvetenhet
- att pröva möjligheterna att i populariserad form mera konsekvent föra ut information om det ickemateriella kulturarvet till en bredare allmänhet.

DIALEKT- OCH ORTNAMNS-
ARKIVEN SAMT SVENSKT
VISARKIV (DOVA)
Hagagatan 23B
113 47 STOCKHOLM

1992-08-19 Dnr 20/92 1(17)

Regeringen
Kulturdepartementet

ANSLAGSFRAMSTÄLLNING avseende medel för forsknings- och utvecklingsinsatser på 1993/94 - 1995/96 (behovsredovisning inför 1993 års forskningsproposition).

Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA) har tilldelats 500.000 kr för forsknings- och utvecklingsinsatser att disponera fr o m på 1992/93. Avsikten är att företrädesvis använda dessa medel för att förbättra forskningsförutsättningarna, varingår förberedelser för en datorisering av register och samlingar. Nedan redovisas behov utöver dessa redan tilldelade medel.

Liksom i föregående anslagsframställning avseende forsknings- och utvecklingsinsatser på 1990/91 - 1992/93 avgiven i augusti 1989 ligger tyngdpunkten i äskandet på en angelägen förstärkning av medelstilldelningen för att snabbare fullfölja de långsiktiga projekten Ordbok över Sveriges dialekter, Ordbok över Sveriges medeltida personnamn, Sveriges medeltida ballader, rikstäckande ortnamnsutgåvor samt regionala dialektordböcker. Medelsbehovet för tryckning ökar som en följd av snabbare utgivning. En annan viktig del är medelsbehovet för att fortsätta och utvidga arbetet med datorisering av register och samlingar. Äskandena om medel för en arkivarietjänst med inriktning på finska och för projekten Ordbok över estlandssvenska dialekter och Byar och byalag i Mälarlän är en upprepning från föregående anslagsframställning.

Tjänster

	Kostnad för på		
	1993/94	1994/95	1995/96
4 arkivarietjänster för förstärkning av OSD och SMP, varav 2 tjänster fr o m på 1993/94 (punkt 2.1), 4 x 300.000	600.000	.. 1.200.000	.. 1.200.000
4 arkivarietjänster för ortnamnsutgivning (punkt 2.1), 4 x 300.000	1.200.000	.. 1.200.000	.. 1.200.000
1 arkivarietjänst med inriktning på finska (punkt 2.2), 1 x 300.000	300.000	... 300.000	... 300.000

Övrigt**Arvodering**

Assistent- och experthjälp vid SVA (punkt 2.1 och 2.2)	200.000	...	250.000	...	250.000
Rörliga resurser för sektors- insatser (punkt 3)	250.000	...	250.000	...	250.000
Uppläggning av gemensam databas (punkt 4.2.1)	500.000	...	500.000	...	500.000
Projektet Ordbok över estlands- svenska dialekter (punkt 2.2) ..	600.000	...	600.000	...	600.000
Projektet Byar och byalag i Mälarlänen (punkt 2.2)	250.000	...	250.000	...	250.000

Utrustning

Datorutrustning (punkt 4.2.1) ..	600.000
Kommunikationsutrustning (punkt 4.2.2)	100.000

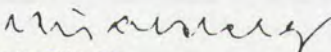
Tryckningsanslag

Tryckning av publikationer	200.000	...	200.000	...	200.000
Summa ...	4.800.000	.	4.750.000	.	4.750.000

Hemställan

Med stöd av vad som anförs i denna anslagsframställning hemställer DOVA, att 14.300.000 kronor anvisas myndigheten för sådana forsknings- och utvecklingsinsatser på 1993/94 - 1995/96 som sammanställts ovan.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelseordföranden Leif Ekberg, styrelseledamöterna Thorsten Andersson, Folke Bohlin och Josef Rydén. Vid ärendets slutliga handläggning har vidare närvarit personalföreträdarna Göran Hallberg och Margareta Gillberg samt styrelsens sekreterare, byråchef Börje Hornegård (föredragande).

Leif Ekberg

Börje Hornegård

Organisationstablå:

STYRELSEN FÖR
DOVA

Kansliet (Stockholm) 2 anställda
(0,6 årsarbetskrafter)

EA/PA-enheten 3 anställda
(Uppsala) (1,6 årsarbetskrafter)

Dialekt- och folkminnesarkivet i
Uppsala (ULMA)

20 anställda (17,22 årsarbetskrafter)

Insamlar, bevarar, bearbetar, utger och
tillhandahåller svenskt, samiskt och
finskt dialekt- och folkminnesmaterial

Ortnamnarkivet i Uppsala
(OAU)

21 anställda (16,15 årsarbetskrafter)
Härav 5 anställda (4,5 årsarbetskrafter)
på fastighetsbeteckningsreformen.

Insamlar, bevarar, bearbetar, utger och
tillhandahåller svenskt, samiskt och
finskt ortnamns-material samt
handlägger ärenden om fastställande av
ortnamn

Dialekt- och ortnamnsarkivet i
Lund (DAL)

7 anställda (6,8 årsarbetskrafter)

Insamlar, bevarar, bearbetar, utger och
tillhandahåller svenskt dialekt- och
ortnamnsmaterial samt yttar sig i
ärenden om fastställande av ortnamn

Dialekt-, ortnamns- och folk-
minnesarkivet i Göteborg (DAG)

6 anställda (4,5 årsarbetskrafter)

Insamlar, bevarar, bearbetar, utger och
tillhandahåller svenskt dialekt-,
ortnamns- och folk-minnesmaterial samt
yttar sig i ärenden om fastställande av
ortnamn

Dialekt-, ortnamns- och folk-
minnesarkivet i Umeå (DAUM)

8 anställda (4 årsarbetskrafter)

Insamlar, bevarar, bearbetar, utger och
tillhandahåller svenskt, samiskt och
finskt dialekt-, ortnamns- och
folkminnesmaterial samt yttar sig i
ärenden om fastställande av ortnamn

Svenskt visarkiv (SVA)

14 anställda (11,25 årsarbetskrafter)

Insamlar, bevarar, bearbetar, utger och
tillhandahåller svenskt, samiskt och
finskt vis- och folkmusikmaterial samt
material rörande den svenska jazzens
historia

Arkivet för ordbok över
Sveriges dialekter (OSD)

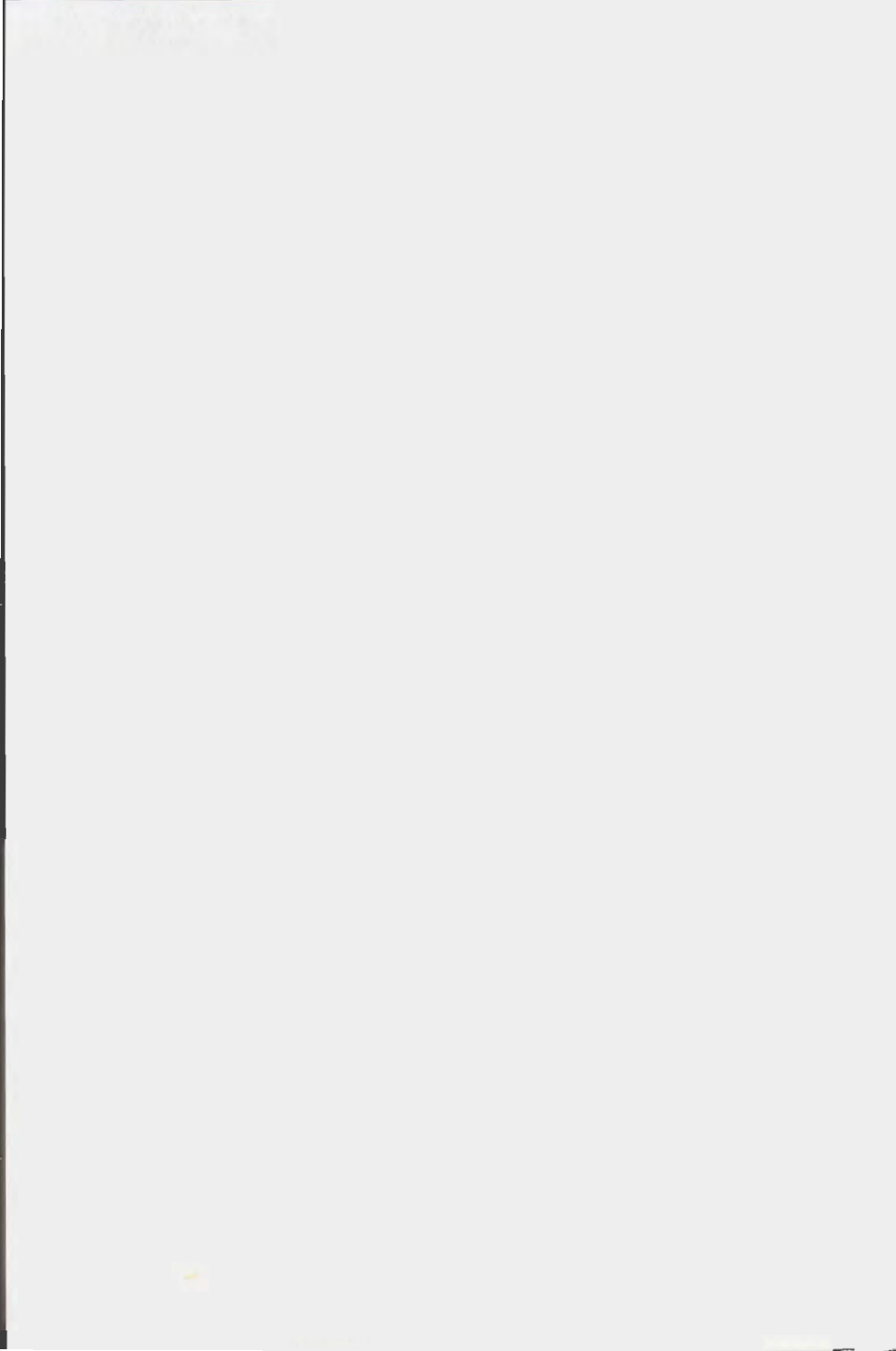
4 anställda (3,7 årsarbetskrafter)

Bevarar, bearbetar och utger i
ordboksform ett, genom excerpering och
kopiering av tryckta och otryckta källor
insamlar svenskt dialektmaterial

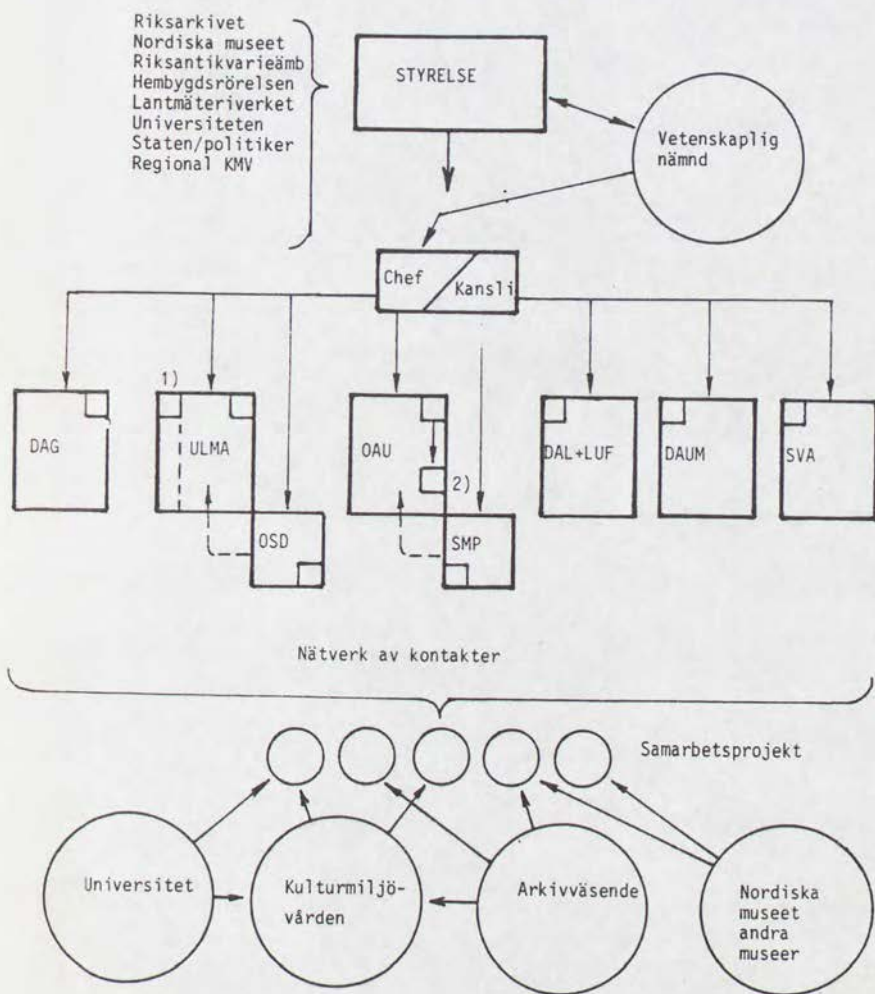
Arkivet för ordbok över
Sveriges medeltida personnamn
(SMP)

7 anställda (5,2 årsarbetskrafter)

Bevarar, bearbetar och utger i
ordboksform ett, genom excerpering av
tryckta och otryckta källor insamlar
medeltida personnamnsmaterial

FÖRSLAG TILL ORGANISATION AV ETT REKONSTRUERAT DOVA

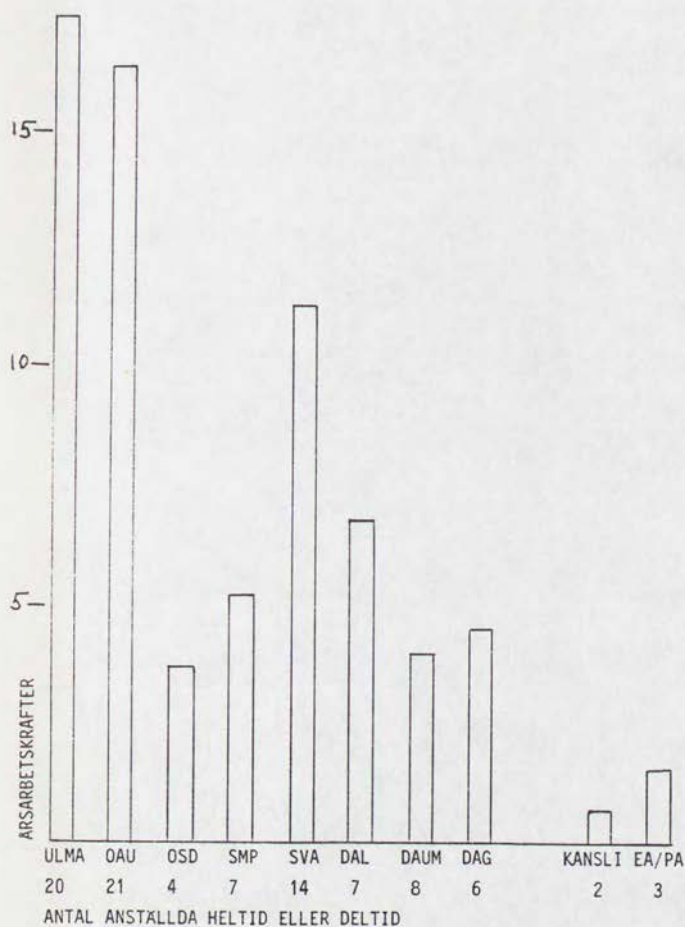

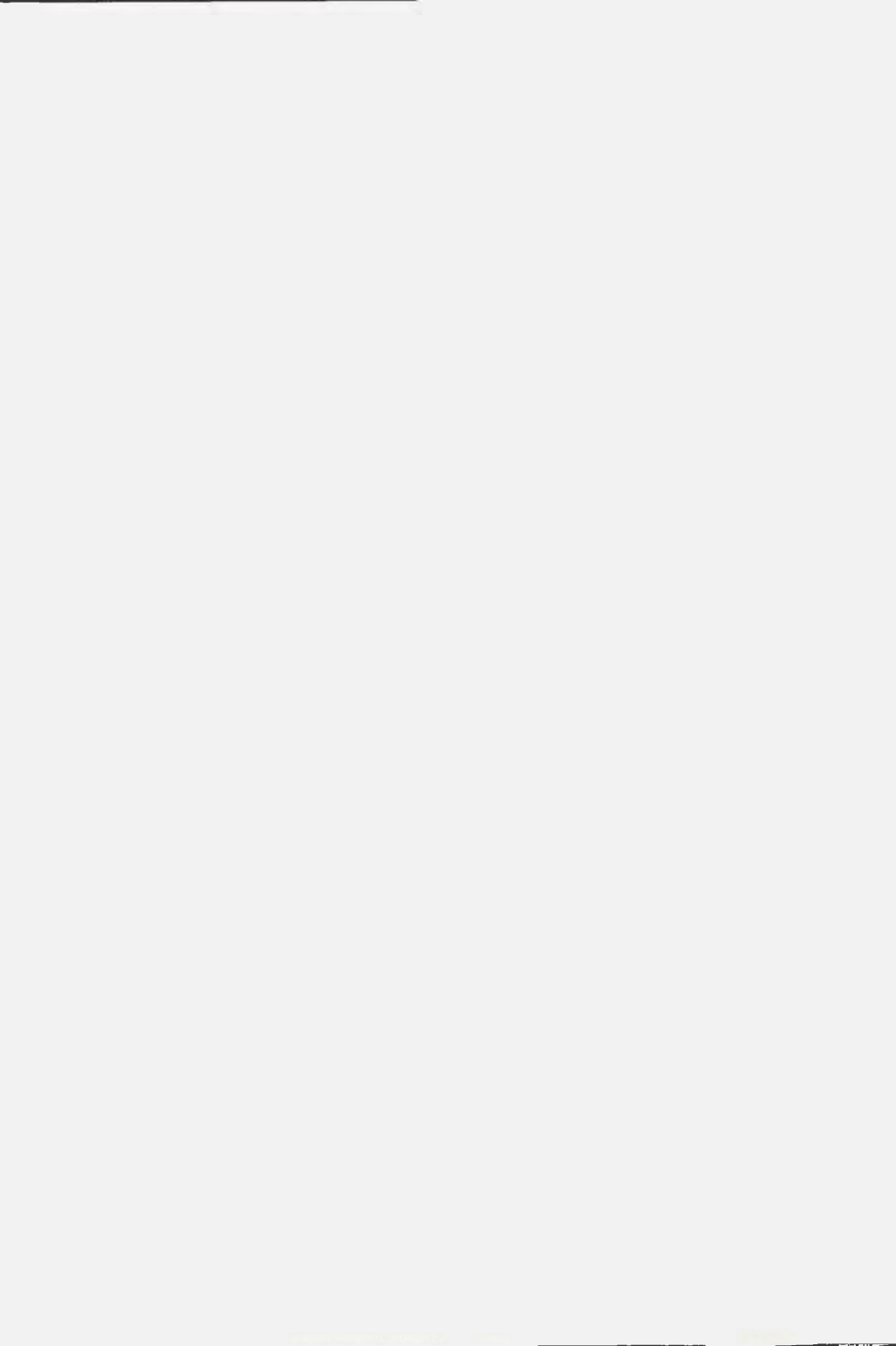
1) folkminnesansvarig

2) publiceringsansvarig

DIAGRAM

FÖRDELNING AV ARSARBETSKRAFTER OCH ANTAL ANSTÄLLDA INOM DOVA
ENLIGT FAF

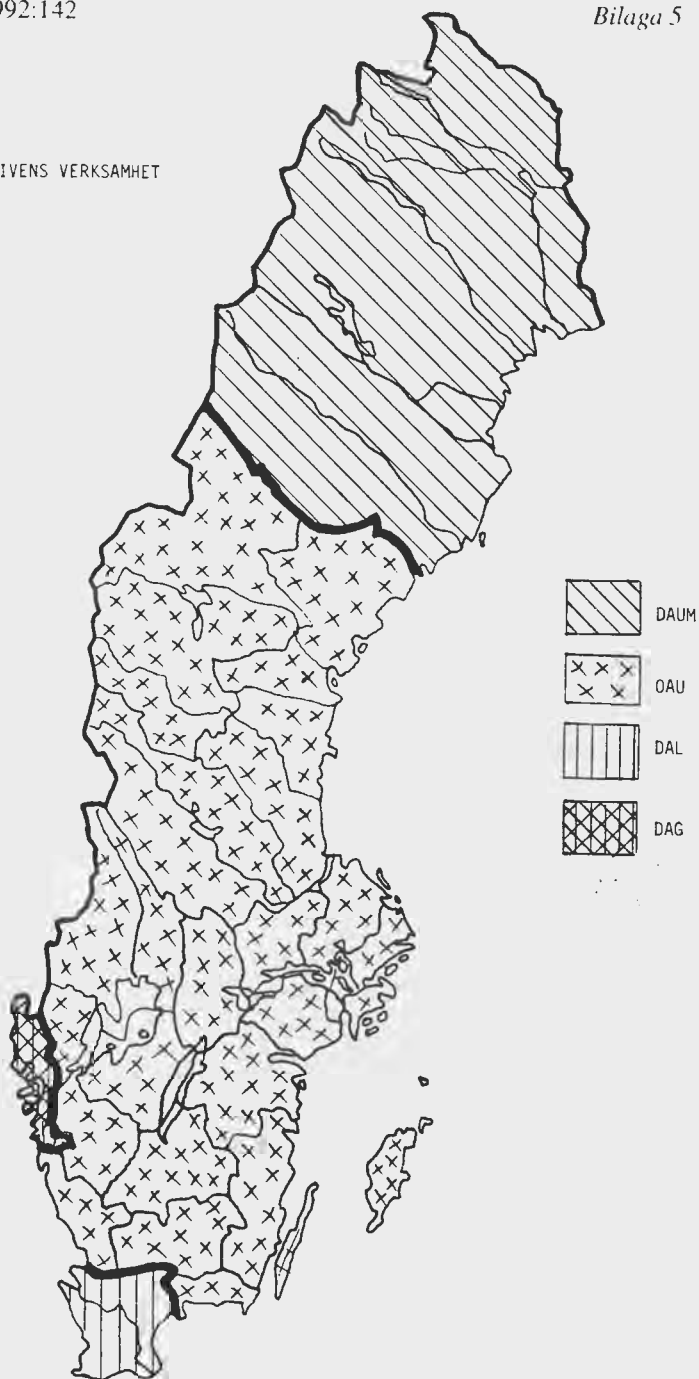

KARTA 1

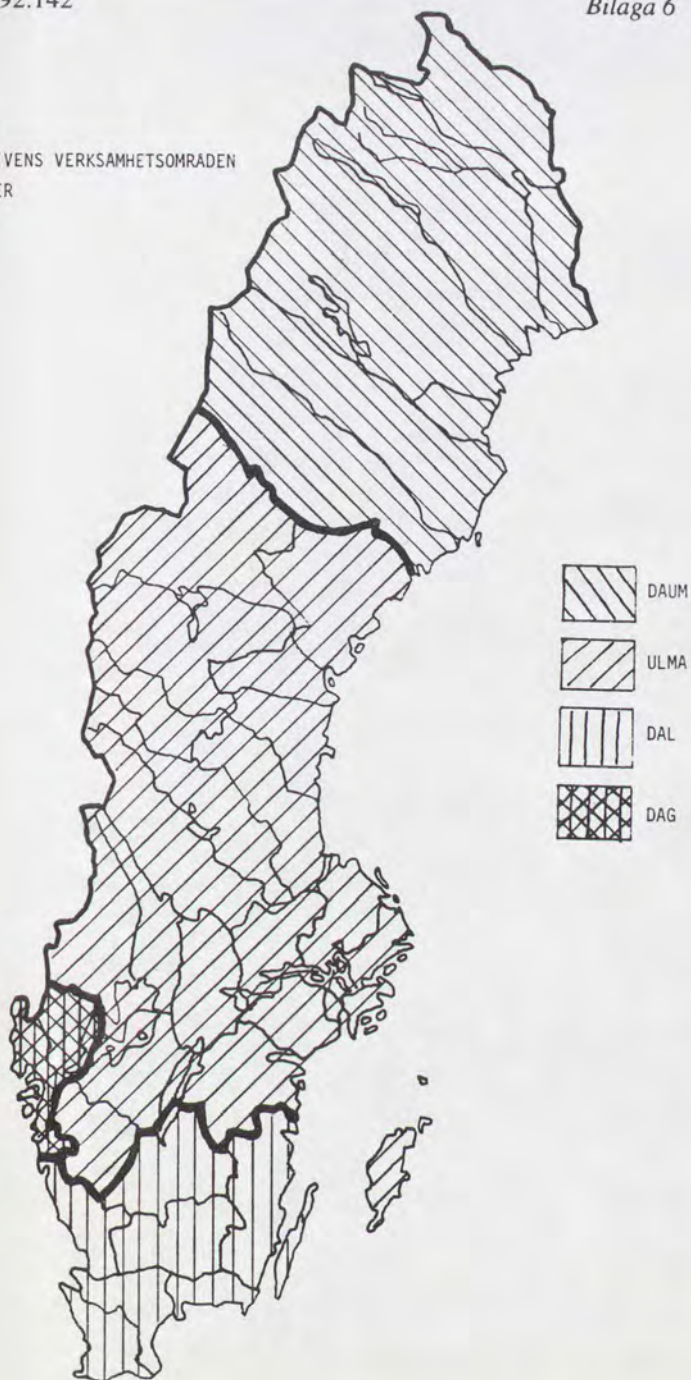
DOVAARKIVENS VERKSAMHET

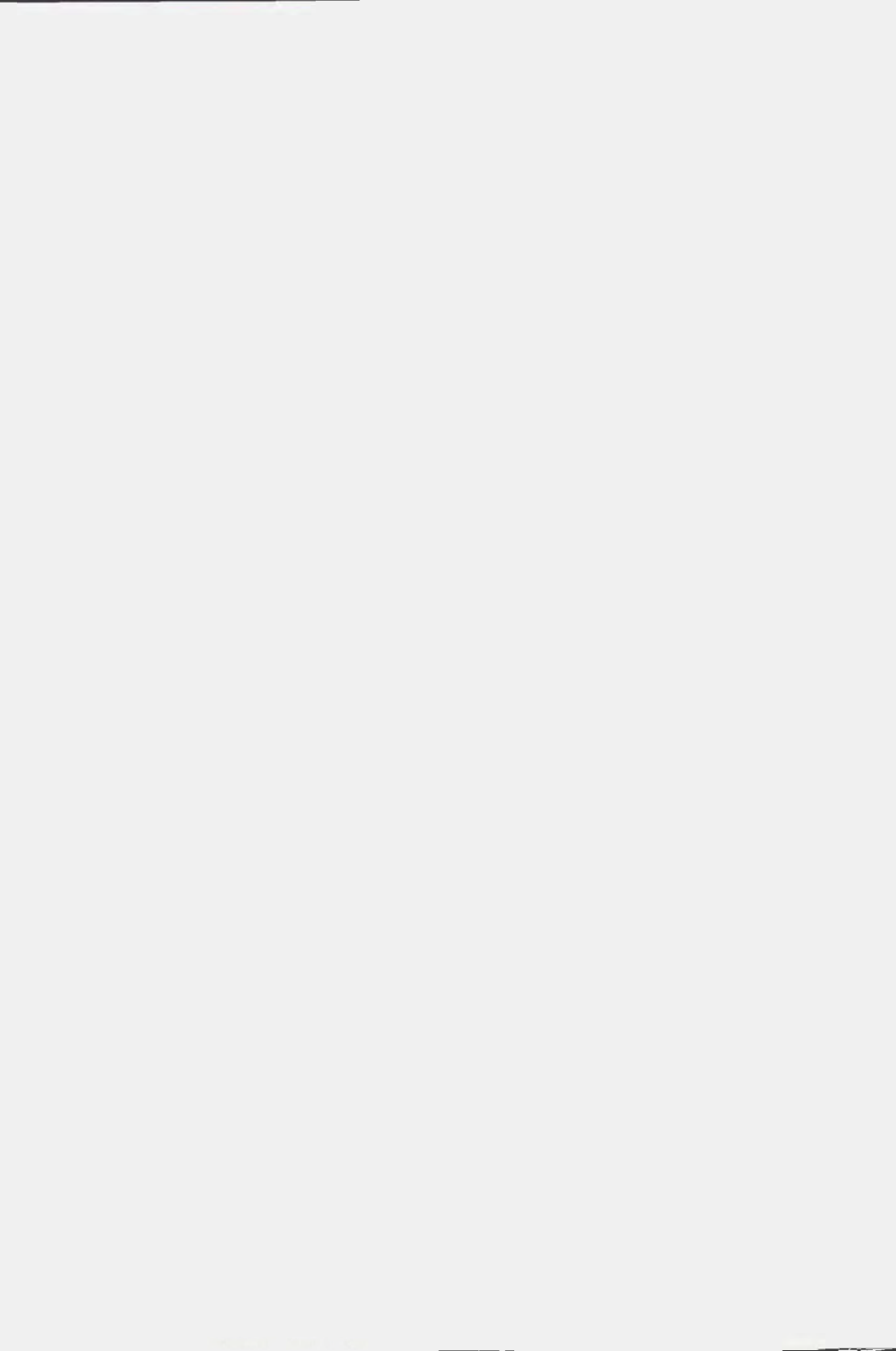
ORTNAMN

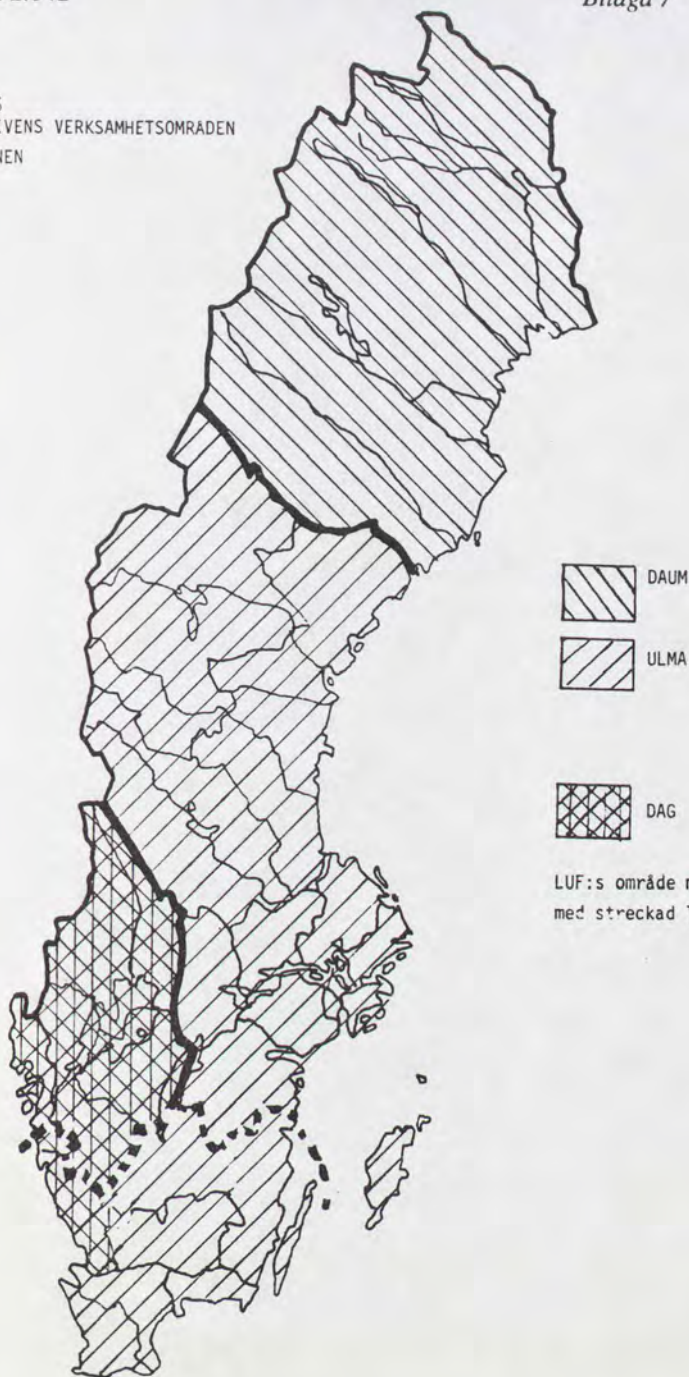

KARTA 2
DOVAARKIVENS VERKSAMHETSOMRADEN
DIALEKTER

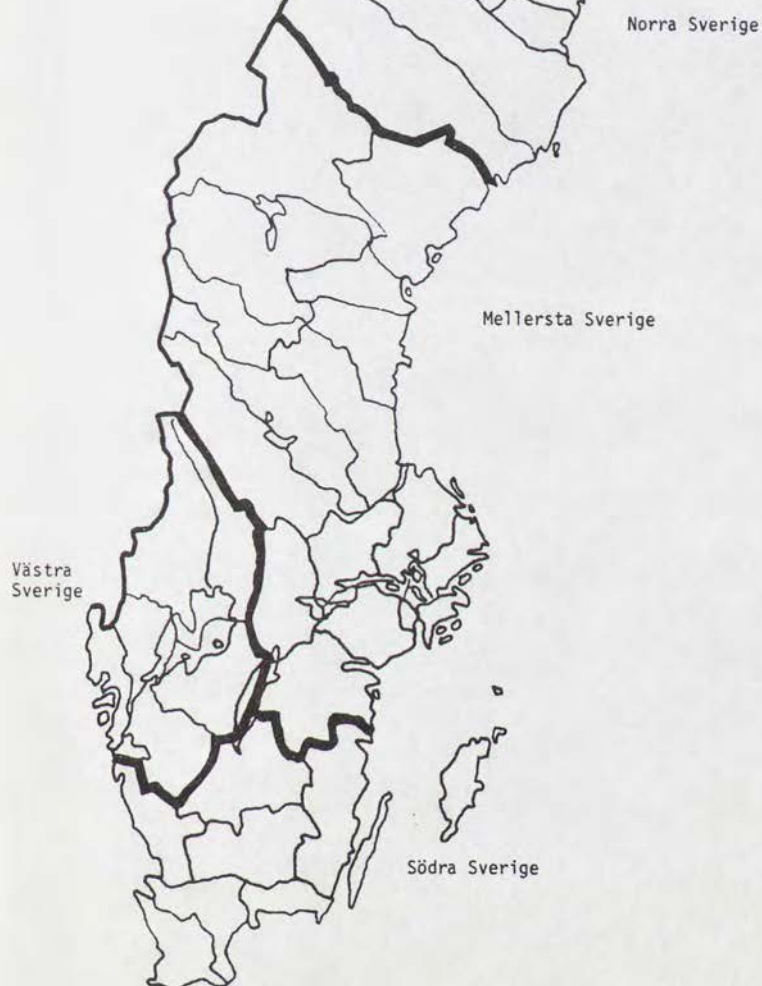
KARTA 3
DOVAARKIVENS VERKSAMHETSOMRADEN
FOLKMINNEN

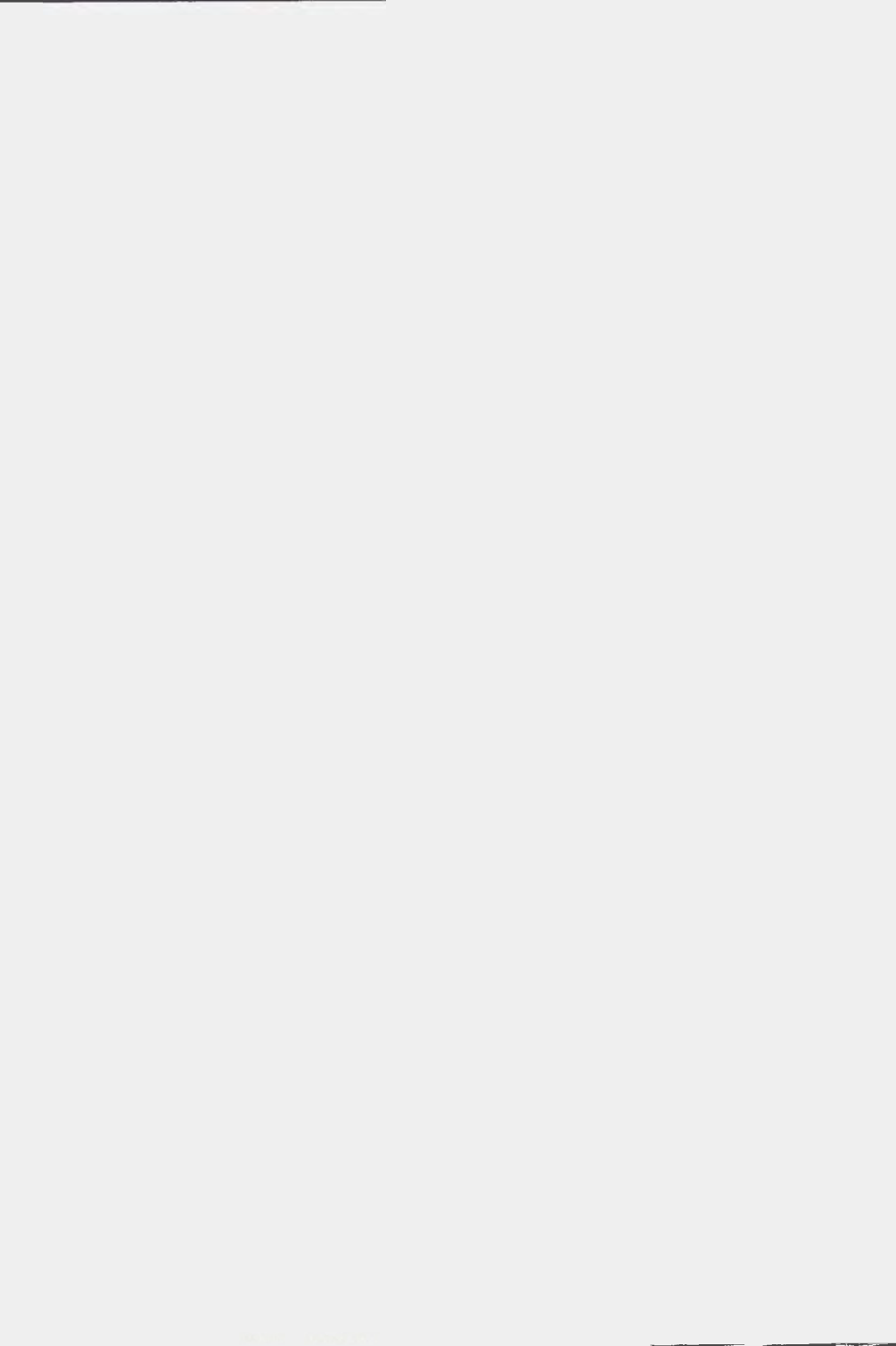

KARTA 4
FÖRSLAG TILL STORREGIONAL
INDELNING AV DOVAARKIVENS
VERKSAMHETSOMRADEN

DIALEKTER
FOLKMINNEN

STATSKONTORET

RAPPORT 1990:10

1 (10)

1990-03-16

Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv.
Förslag om en administrativ anknytning till högskolan.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SID

1	Utredningsuppdraget	2
2	Översynen av små myndigheter	2
3	Bakgrund och framväxt	4
4	Nuläge och problem	4
5	Behov av förändringar	7
6	Överväganden och förslag	8
7	Genomförandeplan	10

Bilaga 1. Några uppgifter om verksamheten vid dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv.

Bilaga 2. Likartad universitetsanknuten verksamhet.

Bilaga 3. DOVA-arkiven med behovsredovisning inför 1990 års forskningsproposition.

1990-03-16

1 Utredningsuppdraget

Regeringen har i beslut den 23 februari 1989 uppdragit åt statskontoret att i enlighet med förslag i statskontorets rapport (1988:23) Översyn av små myndigheter - en förstudie och efter samråd med universitets- och högskoleämbetet utreda möjligheterna och formerna för att knyta verksamheten vid dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA-arkiven) till högskolans organisation.

Statskontoret bör enligt beslutet grunda sina slutsatser bl a på erfarenheterna från hur institutioner och verksamheter som knutits till högskoleorganisationen har utvecklats. Exempel på sådana institutioner som anges i beslutet är historiska museet i Lund, demografiska databasen i Umeå -Haparanda och Linnés Hammarby.

Statskontoret har under utredningsarbetet haft fortlöpande kontakter med representanter för DOVA-arkiven - styrelseledamöter, arkivchefer och personalföreträdare - samt med berörda universitet och andra myndigheter ävensom med de centrala personalorganisationerna (TCO-S och SACO).

Ett rapportutkast av idékaraktär tillställdes tidigt på hösten 1989 några av dessa för synpunkter. Statskontoret beslöt därefter att omarbета framtagna dokumentation och att fördjupa analysen av problemen vid DOVA-arkiven.

2 Översynen av små myndigheter

Regeringen gav den 15 oktober 1987 statskontoret uppdraget att i samråd med riksrevisionsverket (RRV) genomföra en översyn av samtliga statliga myndigheter, som lyder direkt under regeringen och har färre än 100 anställda; i rapporten 1988:23 kallade småmyndigheter.

Översynen syftade till att med utgångspunkt i myndighetenas verksamhet lämna förslag om myndigheter som statskontoret bedömde lämpliga för fortsatt utredning. Statskontoret borde också i översynsarbetet pröva om myndighetenas verksamhet till alla delar överensstämmer med riksdagens och regeringens intentioner och utfärdade instruktioner samt belysa samband och ansvarsfördelning mellan respektive myndighet och andra myndigheter inom samma och angränsande verksamhetsområden.

I skrivelsen till statskontoret hade föreskrivits att bl a följande problemområden skulle behandlas i det arbetet:

* har verksamhet och tillhörande arbetsuppgifter ändrats sedan tillkomsten av myndigheten och vilka förändringar påkallar detta i så fall,

1990-03-16

* är resultatet av verksamheten i överensstämmelse med statsmakternas intentioner och, om inte, beror det på systemet och dess uppbyggnad eller på myndigheten,

* överensstämmer myndighetens verksamhet till alla delar med myndighetens instruktion i fråga om omfattning av arbetsuppgifter och inriktning av verksamheten,

* finns likartad eller angränsande verksamhet på annat håll i statsförvaltningen eller inom övrig förvaltning,

* vilka övriga bindningar finns till andra myndigheter,

* är arbets- och ansvarsfördelning mellan berörda myndigheter inom systemet helt klar,

* finns det med hänsyn till den samlade kompetensen och resurstillgången förutsättningar för en ökad samordning av den aktuella verksamheten,

* vilka besparings- och rationaliseringseffekter kan uppnås och, om möjligt, vilka personalkonsekvenser får dessa,

* vilka ändringar i nuvarande regelverk behövs för att en effektivisering och/eller samordning skall kunna genomföras.

Med utgångspunkt i dessa frågor inriktades översynen helt på myndigheternas verksamhet med målsättningen att lämna förslag till fortsatt översynsarbete i de fall en förändring bedömdes innebära en besparing eller effektivitetsvinst. Med det stora antalet myndigheter och den begränsade utredningstiden för uppdraget var det endast i undantagsfall möjligt för statskontoret att i det sammanhanget föra närmare diskussioner med berörda myndigheter eller göra särskilda verksamhetsanalyser. Bedömningarna grundades i stort sett på befintligt underlag, t ex anslagsframställningar, regleringsbrev och verksamhetsberättelser samt i övrigt den information om myndigheterna som statskontoret, rikskvisionsverket och departementen normalt har tillgång till.

Frågor om myndigheternas interna organisation och administrativa samordning med andra myndigheter behandlades inte annat än i undantagsfall inom ramen för översynen av småmyndigheterna. Möjligheterna till en administrativ samordning borde dock enligt den bedömning (s 14) statskontoret gjorde i rapporten 1988:23 utredas i särskild ordning.

Om DOVA-arkiven anfördes i rapporten (s 22 och s 238) att det borde utredas om dessa organisatoriskt kunde knytas till universiteten på de orter, till vilka de är förlagda.

1990-03-16

3 Bakgrund och framväxt

DOVA-arkiven skapades som myndighetskonstruktion år 1970 med målsättningen att vara en paraplyorganisation för tre dittillsvarande, än mindre småmyndigheter samt en förstataligad stiftelse med motsvarande arbetsuppgifter: dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala samt Svenskt visarkiv (i Stockholm).

Därefter har DOVA-arkiven genom olika riksdagsbeslut tillförts enheterna dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (1971), dialekt- ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (1974, 1979) och de båda vetenskapliga projekten ordbok över Sveriges dialekter och ordbok över Sveriges medeltida personnamn (1984).

En kort redogörelse för DOVA-arkivens framväxt med rötter i 1800-talets universitetsmiljöer lämnas i bilaga 1: Några uppgifter om verksamheten vid dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv.

DOVA-arkiven underställdes år 1977 statens arkivstyrelse (STARK), som då även utgjorde styrelse för riksarkivet och landsarkiven, arkivet för ljud och bild samt svenskt biografiskt lexikon. År 1986 skedde vissa förändringar och DOVA-arkiven fick återigen en egen styrelse.

DOVA-arkiven har ett gemensamt kansli, placerat i Stockholm, och en gemensam EA/PA-enhet, placerad i Uppsala.

En översiktlig redogörelse för några andra typer av institutioner och verksamheter som tidigare (eller från början) har knutits till högskoleorganisationen lämnas i bilaga 2: Likartad universitetsanknuten verksamhet.

4 Nuläge och problem.

Verksamheten vid DOVA-arkiven är reglerad i förordningen (1988:969) med instruktion för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv. Enligt denna har DOVA-arkiven till uppgift att samla in, bevara, bearbeta och ge ut material om dialekter, personnamn, ortnamn, visor, folkmusik folkminnen och den svenska jazzens historia samt att avge yttranden i ärenden om fastställande av ortnamn och granska förslag till namn på allmänna kartor.

Verksförordningen (1987:1100) är tillämplig på myndigheten DOVA-arkiven med undantag för 2, 18 och 19 §§. Styrelsens ordförande har det ansvar och utövar de uppgifter som anges i 3§, 4§, 7§ 3 och 10§ verksförordningen. I frågor som är gemensamma för två eller flera av de arkiv som ingår i myndigheten har styrelsens ordförande även det ansvar och

1990-03-16

de uppgifter som anges i 5§, 6§, 7§ 1, 2 och 4 samt 8§ och 9§ verksförordningen. Om en fråga rör endast ett arkiv har arkivchefen motsvarande ansvar och uppgifter.

I myndigheten ingår dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, dialekt-, ortnamns-, och folkminnesarkivet i Göteborg, dialekt-, ortnamns-, och folkminnesarkivet i Umeå, svenskt visarkiv (i Stockholm), arkivet för ordbok över Sveriges medeltida personnamn (i Uppsala) samt arkivet för ordbok över Sveriges dialekter (i Uppsala). Vart och ett av arkiven leds av en arkivchef.

Till varje arkiv är knuten en rådgivande nämnd med uppgift att behandla frågor om arbetets vetenskapliga inriktning och allmänna uppläggning. I ärenden om fastställande av ortnamn beslutar arkivchefen vid ortnamnsarkivet i Uppsala efter hörande av den rådgivande nämnden för ortnamnsforskning och - i förekommande fall - annat berört DOVA-arkiv.

Verksamheten finansieras över utbildningsdepartementets statsbudgetanslag (G 24) Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv respektive (G 26) Statliga arkiv: Vissa kostnader för samlingar och materiel m m. För budgetåret 1990/91 föreslår regeringen sammanlagt 22.7 MKR till verksamheten (1990 års budgetproposition, bilaga 10, s 375ff). I regeringens proposition (1989/90:90, s 57) om forskning föreslås dessutom en viss förstärkning till forskning inom DOVA-arkiven (+0,5 MKR för budgetåret 1992/93).

DOVA-arkiven får enligt instruktionen (12 §) ta betalt för de publikationer som framställs samt för sådan undervisning och sådana särskilda visningar som myndigheten anordnar inom ramen för sitt verksamhetsområde enligt de grunder som föreskrivs av myndigheten efter samråd med RRV.

Vid budgetårsskiftet 1989-06-30 hade DOVA-arkiven 66 lönetjänster, 15 lönebidragstjänster, 4 arvodestjänster samt 8 anställda med timarvoden. Till styrelsen och ordföranden (som verkschef) är därutöver knuten en arvoderad, deltidсанställd tjänsteman med kanslicheffsfunktioner. Arkiven i Uppsala dominerar helt med 45 av de 66 lönetjänsterna.

En organisation av denna typ är med nödvändighet ytterst sårbar för händelser den inte kan påverka, bl a problemen med ersättare till sjuk- eller föräldraledig personal. I praktiken har det också varit svårt att skapa erforderligt medelsutrymme för gemensamma personalutvecklingsinsatser.

En utförlig redovisning för DOVA-arkivens arbetsuppgifter, som fortfarande anses aktuell, lämnades i myndighetens anslagsframställning för budgetåret 1987/88. En annan, även den mycket utförlig, redogörelse lämnades i myndighetens

1990-03-16

särskilda anslagsframställning avseende medel för forsknings- och utvecklingsinsatser budgetåren 1990/91-1992/93, en behovsredovisning inför 1990 års forskningsproposition. En sammanfattning av densamma redovisas i bilaga 3: DOVA-arkiven med behovsredovisning inför 1990 års forskningsproposition.

Den redogörelsen visar på ett tydligt sätt att DOVA-verksamheten har ett nära samband med och en stor betydelse för humanistisk, särskilt då språkvetenskaplig forskning. Årets forskningsproposition (1989/90:90) innehåller också förslag om en medelförstärkning för detta ändamål. DOVA-arkivens samlade ambitioner för verksamheten kräver emellertid väsentligt större resurser än vad som kan bli aktuellt att avdela till denna under överskådlig tid.

Med ett synnerligen begränsat utrymme för utbyggnad av den offentliga sektorn finns i praktiken ingen annan utväg än att anpassa egna ambitioner och förväntningar till vad som kan åstadkommas genom omprövning och omfördelning av redan tillgängliga resurser. En verksamhetsplanering som förutsätter externa resurstillskott genom beslut i regering och riksdag har i dagens läge små utsikter till framgång.

Statskontoret har tidigare (i rapport 1988:23) som alternativ för DOVA-arkiven framhållit möjligheten att organisatoriskt knyta dem till universiteten på respektive ort.

Som skäl för en sådan lösning anfördes (s 286) verksamhetens vetenskapliga karaktär och nära samband med annan verksamhet inom högskolan. DOVA-arkiven skulle med denna lösning också ges möjligheter till administrativ service på platsen och på ett enklare sätt än nu få tillgång till de stödfunktioner i övrigt som tillhandahålles institutioner och andra enheter som ingår i högskoleorganisationen.

Företrädare för DOVA-arkiven - inom styrelsen och bland arkivcheferna - har framfört kritik mot att verksamheten överföres till universiteten och där samordnas med ämnesinstitutioner för nordiska språk (motsv) och foklivsforskning/etnologi. Den lösningen bedöms förenad med betydande risker för att DOVA-arkivens särart då går förlorad i den lokala konkurrensen om resurserna.

En annan administrativ lösning på det lokala planet kunde vara att knyta DOVA-arkiven - var för sig eller i grupp - till universitetet på orten som inrättningar enligt 16 kap 13 § högskoleförordningen (1977:263, omtryckt 1988:1060, ändrad senast 1989:646). Den lösningen fordrar emellertid - med samma krav på trovärdighet gentemot kritikerna - att dokumentationsverksamheten inom DOVA-arkiven på annat sätt kan hållas samman i ett nationellt perspektiv.

1990-03-16

Mot en universitetsanknytning har också anförts argumentet att DOVA-arkiven som kulturinstitutioner har uppgiften att levandegöra äldre tiders kultur: "Bildningsorganisationer, skolor och andra utbildningsanstalter, hembygdsföreningar, myndigheter och enskilda önskar allt mer hjälp med demonstrationer av samlingar, föredrag, brev- och remissvar samt enskild handledning vid studiebesök. Att ha goda relationer till den intresserade allmänheten är särskilt viktigt för DOVA, eftersom det i stor utsträckning är de människor som levererar material till arkiven som begär deras tjänster." (DOVA AF för budgetåret 1990/91).

Formen för finansiering av sist nämnda aktiviteter är dock beaktad och reglerad redan i 12 § förordningen (1988:969) med instruktion för DOVA-arkiven. Den efterfrågan som här avses motiverar därför inte i sig en uppräknig av basanslagen (G 24 och G 26) på statsbudgeten eller någon hopkoppling med anslagen till riksarkivet och landsarkiven.

DOVA-arkiven är - enligt gängse språkbruk - inte heller att betrakta som arkivinstitutioner i samma mening som arkivinstitutionerna riksarkivet, krigsarkivet och landsarkiven (prop 1989/90:72, s 22 ff). DOVA-verksamheten har merparten av sina funktionella samband och kontakter med institutioner för forskning och forskarutbildning inom högskolan och/eller med amatörinriktad hembygdsforskning.

5 Behov av förändringar

Vid en fortsatt prövning har statskontoret kommit till den uppfattningen att problemen vid DOVA-arkiven - som myndighetskonstruktion - i första hand sammanhänger med en alltför vagt utformad ledningsfunktion för verksamheten sådan den bedrivs idag. Omfattningen har successivt vuxit sedan tillkomsten år 1970 och det främst genom att ytterligare vetenskapliga institutioner och (tidigare) forskningsrådsstödda projekt, i oförändrad form, har sammanförts inom DOVA-arkiven som en paraplyorganisation för verksamheten.

De ökade kraven på fortlöpande omprövning och förnyelse, som i en nära framtid kommer att möta även DOVA-arkiven, fordrar förstärkta funktioner (och resurser) för ledning och styrning. Denna nya situation måste enligt statskontorets bedömning mötas med åtgärder som stödjer och stärker en omprövning och förändring också av roller och befogenheter för alla dem som nu är verksamhetsansvariga inom myndigheten: styrelse, verksamhetsledning och arkivchefer.

Styrelsens ordförande är i dag myndighetens chef i verksamhetsförordningens mening. Den rollkonflikt som finns mellan ordföranden och arkivcheferna har emellertid formellt ett stöd i instruktionen genom att reglerna i denna ger vissa befogenheter som verksamhetschef även till arkivcheferna.

1990-03-16

Ledningsfunktioner och beslutsformer vid DOVA-arkiven bör enligt statskontorets mening förändras och det på ett sätt som förstärker myndighetens chefsfunktion. Lämpligen sker detta genom att en tjänst som arkivchef vid uppkommande vakans - med eller utan förändringar i övrigt - ombildas till en tjänst som verkschef för myndigheten dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv.

Med en förstärkt ledningsfunktion - en verkschef för myndigheten - kan förutsättningar skapas för DOVA-arkiven att åstadkomma en mer verklighetsnära verksamhetsplanering och det inom ramen för de resurser som redan finns i organisationen. En huvuduppgift blir att leda arbetet med omprövning av existerande uppgifter och gjorda åtaganden som ett underlag inför styrelsens återkommande ställningstaganden till möjligheterna att omfördela resurser inom och mellan olika DOVA-enheter, inte minst de stora ordboksprojekten.

Det fortsatta förändringsarbetet måste även i övrigt ges villkor som gör det möjligt för DOVA-arkiven som myndighet att uppfylla kraven på resultatredovisning och resultatanalys, bl a i form av särskilda rapporter och fördjupad anslagsframställning, enligt intentionerna bakom det nya systemet med treåriga budgetcykler.

6 Överväganden och förslag

Statskontoret har - utifrån dessa förutsättningar - övervägt andra administrativa former att närma DOVA-arkiven till högskolan och därvid prövat följande alternativ:

* DOVA-arkiven ombildas till en nationell inrättning vid universitetet i Uppsala (alternativ 1).

* DOVA-arkiven knytes administrativt till universitetet i Uppsala (alternativ 2).

Alternativ 1 innebär att DOVA-arkiven ombildas till en sk nationell inrättning vid universitetet i Uppsala enligt 16 kap 13 § högskoleförordningen. Modellen kräver emellertid att ansvarsfördelningen mellan universitetets styrelse och den särskilda DOVA-styrelsen kan ges en godtagbar utformning vad avser arbetsgivaransvaret för DOVA-personal på andra orter än Uppsala. I praktiken kräver modellen också att DOVA-arkiven även i fortsättningen finansieras genom särskilda medelsanvisningar, inom eller utom anslagen till forskning och forskarutbildning i högskolan; jfr bilaga 2.

Statskontoret bedömer de förändringar i regelverk och avtal som detta skulle kräva mer ingripande än nödvändigt för att lösa problemen med ledning och styrning av verksamheten vid DOVA-arkiven. Om DOVA-enheter på andra orter

STATSKONTORET

RAPPORT 1990:10

9

1990-03-16

än Uppsala i en nära eller avlägsen framtid koncentreras till Uppsala, av forskningspolitiska och/eller ekonomiska skäl, kan dock frågan om arbetsgivaransvaret för personalen vid DOVA-arkiven (i Uppsala) komma i ett annat läge.

Alternativ 2 innebär att DOVA-arkiven administrativt knyts till universitetet i Uppsala genom ett åliggande för universitetet att svara för kansliuppgifter åt styrelsen och verksledningen samt EA/PA-funktioner vid DOVA-arkiven. Former och kostnadsersättning för det samarbetet regleras lämpligen i ett avtal mellan parterna.

Vid en samlad bedömning av de olika förändringshopen inom DOVA-arkiven och förutsättningarna för att driva det arbetet med framgång finner statskontoret den mest realistiska lösningen vara ett fortsatt förändringsarbete med utgångspunkt i alternativ 2.

Statskontoret föreslår att alternativ 2 lägges till grund för det fortsatta arbetet med förnyelsen av DOVA-arkivens yttre och inre organisation. Vid DOVA-arkiven bör i detta sammanhang inrättas en tjänst som verkschef med ett direkt ledningsansvar även för nuvarande enheter/arkiv i Uppsala. Ekonomiskt utrymme för den tjänsten kan DOVA-arkiven skapa genom omprövning och förnyelse av verksamheten i samband med det generationsskifte bland arkivcheferna som kommer under 1990-talet.

Reglerna om myndighetens ledning i 3 § och om styrelsens ansvar och uppgifter i 8 § förordningen (1988:969) med instruktion för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv bör - och det oavsett förändringar i övrigt - anpassas till verksförordningen. Formerna för handläggning och beslut i de frågor som nu regleras genom dessa bestämmelser bör helt överlämnas till styrelsen och verkschefen.

Förändringar i DOVA-arkivens inre organisation bör på motsvarande sätt överlämnas till styrelsen att avgöra på eget ansvar enligt 16 § verksförordningen: att i arbetsordning eller särskilda beslut meddela föreskrifter som behövs om myndighetens organisation och formerna för verksamheten.

Regeringens föreskrifter härom bör i övrigt begränsas till en bestämmelse om att styrelsen får inrätta rådgivande och samordnande organ samt en bestämmelse om var, dvs på vilka orter DOVA-arkivens verksamhet är förlagd.

I en ändrad instruktion för DOVA-arkiven bör därutöver införas en bestämmelse av innebörden att ärenden som avses i 30§ verksförordningen får överklagas hos universitets- och högskoleämbetet. I bilaga 2 (s 54) till budgetproposition 1990 framhåller civilministern bl a hur angeläget det är att begränsa antalet regeringsärenden.

1990-03-16

Med dessa ändringar i ledningsfunktionens utformning och i de författningsmässiga villkoren för verksamheten bör där-
efter uppdras åt styrelsen för myndigheten dialekt- och
ortsnamnsarkiven samt svenskt visarkiv att på eget ansvar
utforma de riktlinjer som behövs för verksamhetens inre
organisation och annan ansvarsfördelning, främst vad avser
det vetenskapliga arbetets inriktning, samt formerna för
samverkan med högskolan. Den senare uppgiften kräver vissa
insatser av utvecklingskaraktär och bör på lämpligt sätt
samordnas med förberedelserna i övrigt inför en övergång
till systemet med treåriga budgetcykler och en fördjupad
anslagsframställning för budgetåren 1993/94--1995/96.

7 Genomförandeplan

I 1990 års budgetproposition (bilaga 10, s 376) omnämnes
bl a statskontorets översyn av möjligheterna till en för-
ändrad organisation för dialekt- och ortnamnsarkiven samt
svenskt visarkiv (DOVA) och att densamma väntas bli klar i
början av år 1990. Därefter kommer förslaget att remissbe-
handlas som ett led i beredningsarbetet inför regeringens
ställningstaganden i nästkommande års budgetproposition.

De förslag till åtgärder som statskontoret föreslår i rap-
porten kräver formellt endast riksdagens ställningstagande
till frågan, om medel för DOVA-verksamheten fortsättnings-
vis skall anvisas tillsammans med anslagen till forskning
och forskarutbildning i högskolan (Litt E) eller tillsam-
mans med anslagen till kulturverksamhet (Litt G).

Förändringar i myndighetens instruktion och inrättande av
en tjänst som verkschef beslutar regeringen om. Detsamma
gäller riktlinjerna för arbetet med treåriga verksamhets-
planer - de s k myndighetsspecifika direktiven.

Övriga åtgärder som fordras i anslutning till en omorgani-
sation av DOVA-arkiven tillhör styrelsens ansvarsområde.

De förändringar som statskontoret föreslår i denna rapport
kan således, om det bedöms angeläget att förverkliga dem,
genomföras med början den 1 juli 1991.

Statens offentliga utredningar 1992

Kronologisk förteckning

1. Frihet – ansvar – kompetens. Grundutbildningens villkor i högskolan. U.
2. Regler för risker. Ett seminarium om varför vi tillåter mer föroreningar inne än ute. M.
3. Psykiskt stördas situation i kommunerna – en probleminventering ur socialtjänstens perspektiv. S.
4. Psykiatri i Norden – ett jämförande perspektiv. S.
5. Koncession för försäkringssammanslutningar. Fi.
6. Ny mervärdesskattelag.
– Motiv. Del I.
– Författningstext och bilagor. Del 2. Fi.
7. Kompetensutveckling – en nationell strategi. A.
8. Fastighetstaxering m.m. – Bostadsrätter. Fi.
9. Ekonomi och rätt i kyrkan. C.
10. Ett nytt bolag för rundradiosändningar. Ku.
11. Fastighetsskatt. Fi.
12. Konstnärlig högskoleutbildning. U.
13. Bundna aktier. Ju.
14. Mindre kadmium i handelsgodset. Jo.
15. Ledning och ledarskap i högskolan – några perspektiv och möjligheter. U.
16. Kroppen efter döden. S.
17. Den sista undersökningen – obduktionen i ett psykologiskt perspektiv. S.
18. Tvångsvård i socialtjänsten – ansvar och innehåll. S.
19. Långtidsutredningen 1992. Fi.
20. Statens hundscola. Ombildning från myndighet till aktiebolag. S.
21. Bostadsstöd till pensionärer. S.
22. EES-anpassning av kreditupplysningslagen. Ju.
23. Kontrollfrågor i tullatoriseringen m.m. Fi.
24. Avreglerad bostadsmarknad. Fi.
25. Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. U.
26. Rätten till folkpension – kvalifikationsregler i internationella förhållanden. S.
27. Årsarbetstid. A.
28. Kartläggning av kasinospel – enligt internationella regler. Fi.
29. Smittskyddsinstitutet – ny organisation för Sveriges nationella smittskyddsfunktioner. S.
30. Kreditförsäkring – Några aktuella problem. Fi.
31. Lagstiftning om satellitsändningar av TV-program. Ku.
32. Nya Inlandsbanan. K.
33. Kasinospelsverksamhet i folkrörelsernas tjänst? C.
34. Fastighetsdatasystemets datorstruktur. M.
35. Kart- och mätningutbildningar i nya skolformer. M.
36. Radio och TV i ett. Ku.
37. Psykiatri och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. S.
38. Fristående skolor. Bidrag och elevavgifter. U.
39. Begreppet arbetsskada. S.
40. Risk- och skadehantering i statlig verksamhet. Fi.
41. Angående vattenskotrar. M.
42. Kretslopp – Basen för hållbar stadsutveckling. M.
43. Ecocycles – The Basis of Sustainable Urban Development. M.
44. Resurser för högskolans grundutbildning. U.
45. Miljöfarligt avfall – ansvar och riktlinjer. M.
46. Livskvalitet för psykiskt långtidssjuka – forskning kring service, stöd och vård. S.
47. Avreglerad bostadsmarknad, Del II. Fi.
48. Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning. Fi.
49. EES-anpassning av marknadsföringslagstiftningen. C.
50. Avgifter och högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. S.
51. Översyn av sjöpolisen. Ju.
52. Ett samhälle för alla. S.
53. Skatt på dieselolja. Fi.
54. Mer för mindre – nya styrformer för barn- och ungdomspolitik. C.
55. Råd för forskning om transporter och kommunikation. K.
Råd för forskning om transporter och kommunikation. Bilagor. K.
56. Färjor och farleder. K.
57. Beskattning av vissa naturaförmåner m.m. Fi.
58. Miljöskulden. En rapport om hur miljöskulden utvecklas om vi ingenting gör. M.
59. Läraruppdraget. U.
60. Enklare regler för statsanställda. Fi.
61. Ett reformerat åklagarväsende. Del. A och B. Ju.
62. Forskning och utveckling för totalförsvaret – förslag till åtgärder. Fö.
63. Regionala roller – en perspektivstudie. C.
64. Utsikt mot framtidens regioner – sju debattinlägg. C.
65. Kartboken. C.
66. Västsverige – region i utveckling. C.
67. Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del I. Fi.
68. Långsiktig miljöforskning. M.
69. Meningsfull vistelse på asylförläggning. Ku.
70. Telelag. K.
71. Bostadsförmedling i nya former. Fi.
72. Det kommunala medlemskapet. C.

Statens offentliga utredningar 1992

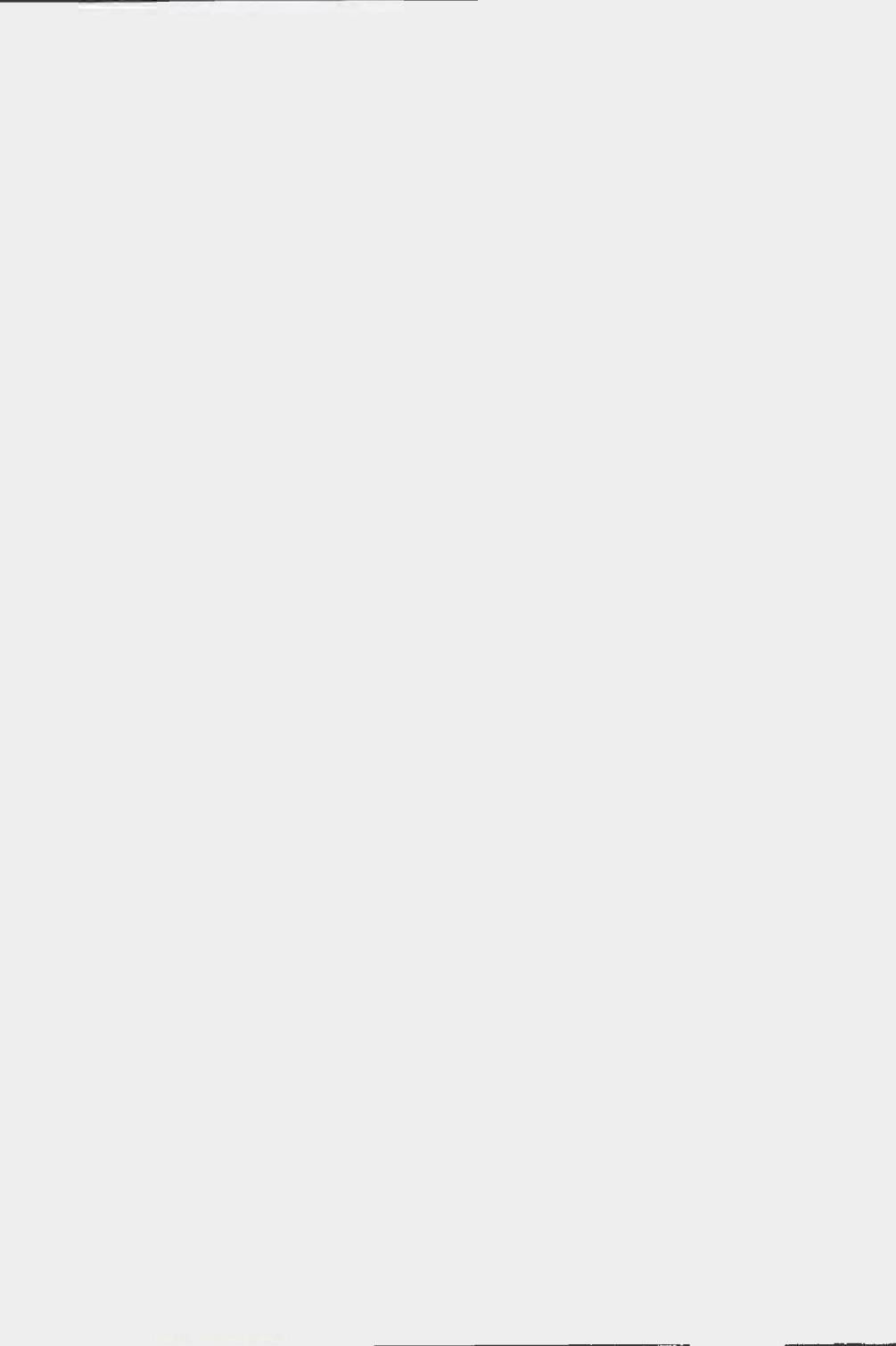
Kronologisk förteckning

73. Valfärd och valfrihet – service, stöd och vård för psykiskt störda. S.
74. Prova privat – Provning och mätteknik inom SP och SMP i europaperspektiv. N.
75. Ekonomisk politik under kriser och i krig. Fi.
76. Skogspolitiken inför 2000-talet. Huvudbetänkande. Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor I. Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor II. Jo.
77. Psykiskt störda i socialförsäkringen – ett kunskapsunderlag. S.
78. Utredningen om vissa internationella insolvensfrågor. Ju.
79. Statens fastigheter och lokaler – ny organisation. Fi.
80. Kriminologisk och kriminalpolitisk forskning. Ju.
81. Trafikpolisen mer än dubbelt bättre. Ju.
82. Genteknik – en utmaning. Ju.
83. Aktiebolagslagen och EG. Ju.
84. Ersättning för kränkning genom brott. Ju.
85. Förvaltning av försvarsfastigheter. Fö.
86. Ett nytt betygssystem. U.
87. Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabilisektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen. Jo.
88. Veterinär verksamhet – behov, organisation och finansiering. Jo.
89. Bostadsbidrag – enklare – rättvisare – billigare. S.
90. Biobränslen för framtiden. Jo.
91. Biobränslen för framtiden. Bilagedel. Jo.
92. Pliktleverans. U.
93. Svensk skola i världen. U.
94. Skola för bildning. U.
95. Den svenska marknaden för projektkapital – statens nuvarande och framtida roll. N.
96. Förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Ku.
97. Sparar vi för lite? Hushållssparandet i samhälls-ekonomi. Fi.
98. Kommunernas socialbidrag – en kartläggning av normer, kostnader m.m. S.
99. Rådgivningen inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Jo.
100. Staten och arbetsgivarorganisationerna. Fi.
101. Försvarsmaktens hälso- och sjukvård. Fö.
102. Myndigheternas förvaltningskostnader – budgetering av pris- och löneförändringar. Fi.
103. FHU92. A.
104. Vår uppgift efter Rio – svensk handlingsplan inför 2000-talet. M.
105. Administrativt stöd till Försvarsmakten. Fö.
106. Civilbefälvärnarna. Fö.
107. Kulturstöd vid ombyggnad. Ku.
108. VAL, Organisation Teknik Ekonomi. Ju.
109. Investeringar i arrendjordbruket och andra arrenderättsliga frågor. Ju.
110. Information och den nya InformationsTeknologin – straff- och processrättsliga frågor m.m. Ju.
111. Den framtida skogsvårdsorganisationen. Jo.
112. Administrationen i kanslihuset. Klara administrationen – Bilaga. Fi.
113. Lag om företagsrekonstruktion. Ju.
114. Malmöregionens trafiksystem. Överenskommelse om åtgärder i trafikens infrastruktur. K.
115. Kontroll i konkurrens – avveckling av AB Svensk Bilprovnings monopol på kontrollbesiktning. K.
116. Privat förmedling och uthyrning av arbetskraft. A.
117. Konsumenterna och lågprisbutiken. En studie av ändrade köpvanor i dagligvaruhandeln. Jo.
118. Arvoden för vård hos privatpraktiserande läkare. S.
119. Svensk trädgårdsnäring – nuläge och utvecklingsmöjligheter. Jo.
120. Allmänna arvsfonden. S.
121. Vissa mervärdeskattefrågor. Fi.
122. Social bakgrund – studiestöd och övergång till högre studier. U.
123. Ett hav av möjligheter – AMU-Gruppen på väg mot 2000-talets utbildningsmarknad. A.
124. Bistånd under omprövning. Översyn av det svenska utvecklingssamarbetet med Moçambique. UD.
125. Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om animalisektorn. Jo.
126. Swedish Environmental Debt. M.
127. Boverket – uppgifter och verksamhet. Fi.
128. Kommunal uppdragsverksamhet. C.
129. Merkostnader vid sjukdom och handikapp. S.
130. Vinna eller förlora – folkrörelsernas lotterier och spel i framtiden. C.
131. Grovt Rattfylleri och Sjöfylleri. Ju.
132. Frivillig verksamhet för totalförsvaret – ett mål- och resultatperspektiv. Fö.
133. Mottagandet av asylsökande och flyktingar. Ku.
134. Handlingsoffentlighet hos kommunala företag. C.
135. Miljöskadeförsäkring och handräckningskostnader. M.
136. Svenskt fiske – nuläge och utvecklingsmöjligheter. Jo.
137. Arkeologi och exploatering. Ku.

Statens offentliga utredningar 1992

Kronologisk förteckning

- 138. Några frågor angående Regeringsrätten. Ju.
- 139. Totalförsvarspikt. Fö.
- 140. Sekretesslagen i en fri kommunal nämnd-
organisation. C.
- 141. Miljöfarligt avfall – nya regler. M.
- 142. Det dolda kulturarvet. Ku.

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Utrikesdepartementet

Bistånd under omprövning. Översyn av det svenska utvecklingssamarbetet med Moçambique. [124]

Justitiedepartementet

Bundna aktier. [13]
EES-anpassning av kreditupplysningslagen. [22]
Översyn av sjöpolisen. [51]
Ett reformerat åklagarväsende. Del A och B. [61]
Utredningen om vissa internationella insolvensfrågor. [78]
Kriminologisk och kriminalpolitisk forskning. [80]
Trafikpolisen mer än dubbelt bättre. [81]
Genteknik – en utmaning. [82]
Aktiebolagslagen och EG. [83]
Ersättning för kränkning genom brott. [84]
VAL, Organisation Teknik Ekonomi. [108]
Investeringar i arrendejordbruket och andra arrende-rättsliga frågor. [109]
Information och den nya Informations Teknologin – straff- och processrättsliga frågor m.m. [110]
Lag om företagsrekonstruktion. [113]
Grovt Rattfylleri och Sjöfylleri. [131]
Några frågor angående Regeringsrätten. [138]

Försvarsdepartementet

Forskning och utveckling för totalförsvaret – förslag till åtgärder. [62]
Förvaltning av försvarsfastigheter. [85]
Försvarsmaktens hälso- och sjukvård. [101]
Administrativt stöd till Försvarsmakten. [105]
Civilbefälvärnarna. [106]
Frivillig verksamhet för totalförsvaret – ett mål- och resultatperspektiv. [132]
Totalförsvarsplikt. [139]

Socialdepartementet

Psyiskt stördas situation i kommunerna – en probleminventering ur socialtjänstens perspektiv. [3]
Psykiatrin i Norden – ett jämförande perspektiv. [4]
Kroppen efter döden. [16]
Den sista undersökningen – obduktionen i ett psykologiskt perspektiv. [17]
Tvängsvård i socialtjänsten – ansvar och innehåll. [18]
Statens hundscola. Ombildning från myndighet till aktiebolag. [20]
Bostadsstöd till pensionärer. [21]
Rätten till folkpension – kvalifikationsregler i internationella förhållanden. [26]

Smittskyddsinstitutet – ny organisation för Sveriges nationella smittskyddsfunktioner. [29]
Psykiatri och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. [37]
Begreppet arbetsskada. [39]
Livskvalitet för psykiskt långtidssjuka – forskning kring service, stöd och vård. [46]
Avgifter och högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. [50]
Ett samhälle för alla. [52]
Välfärd och valfrihet – service, stöd och vård för psykiskt störda. [73]
Psyiskt störda i socialförsäkringen – ett kunskapsunderlag. [77]
Bostadsbidrag – enklare – rättvisare – billigare. [89]
Kommunernas socialbidrag – en kartläggning av normer, kostnader m.m. [98]
Arvoden för vård hos privatpraktiserande läkare. [118]
Allmänna arvsfonden. [120]
Merkostnader vid sjukdom och handikapp. [129]

Kommunikationsdepartementet

Nya Inlandsbanan. [32]
Råd för forskning om transporter och kommunikation. Råd för forskning om transporter och kommunikation. Bilagor. [55]
Färjor och färleder. [56]
Telelag. [70]
Malmöregionens trafiksystem. Överenskommelse om åtgärder i trafikens infrastruktur. [114]
Kontroll i konkurrens – avveckling av AB Svensk Bilprovvnings monopol på kontrollbesiktning. [115]

Finansdepartementet

Koncession för försäkringssammanslutningar. [5]
Ny mervärdesskattelag.
– Motiv. Del 1.
– Författningstext och bilagor. Del 2. [6]
Fastighetstaxering m.m. – Bostadsrätter. [8]
Fastighetsskatt. [11]
Långtidsutredningen 1992. [19]
Kontrollfrågor i tull datoriseringen m.m. [23]
Avreglerad bostadsmarknad. [24]
Kartläggning av kasinospel – enligt internationella regler. [28]
Kreditförsäkring – Några aktuella problem. [30]
Risk- och skadehantering i statlig verksamhet. [40]
Avreglerad bostadsmarknad, Del II. [47]
Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning. [48]

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Skatt på dieselolja. [53]
Beskattnings av vissa naturaförmåner m.m. [57]
Enklare regler för statsanställda. [60]
Fortsatt reformering av företagsbeskattnings. Del 1. [67]
Bostadsförmedling i nya former. [71]
Ekonomisk politik under kriser och i krig. [75]
Statens fastigheter och lokaler – ny organisation. [79]
Sparar vi för lite? Hushållssparandet i samhälls-ekonomi. [97]
Staten och arbetsgivarorganisationerna. [100]
Myndigheternas förvaltningskostnader – budgetering av pris- och löneförändringar. [102]
Administrationn i kanslihuset.
Klara administrationen – Bilaga. [112]
Vissa mervärdeskattefrågor. [121]
Boverket – uppgifter och verksamhet. [127]

Utbildningsdepartementet

Frihet – ansvar – kompetens. Grundutbildningens villkor
i högskolan. [1]
Konstnärlig högskoleutbildning. [12]
Ledning och ledarskap i högskolan – några perspektiv och möjligheter. [15]
Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. [25]
Fristående skolor. Bidrag och elevavgifter. [38]
Resurser för högskolans grundutbildning. [44]
Lärouppdraget. [59]
Ett nytt betygssystem. [86]
Pliktleverans. [92]
Svensk skola i världen. [93]
Skola för bildning. [94]
Social bakgrund – studiestöd och övergång till högre studier. [122]

Jordbruksdepartementet

Mindre kadmium i handelsgödsel. [14]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Huvudbetänkande. [76]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor I. [76]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor II. [76]
Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabilie-sektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen. [87]
Veterinär verksamhet – behov, organisation och finansiering. [88]
Biobränslen för framtiden. [90]
Biobränslen för framtiden. Bilagedel. [91]

Rådgivningen inom jordbruket och trädgårdsnäringen. [99]
Den framtida skogsvårdsorganisationen. [111]
Konsumenterna och lågprisbutiken. En studie av ändrade köpvanor i dagligvaruhandeln. [117]
Svensk trädgårdsnäring – nuläge och utvecklings möjligheter. [119]
Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om animalie-sektorn. [125]
Svenskt fiske – nuläge och utvecklingsmöjligheter. [136]

Arbetsmarknadsdepartementet

Kompetensutveckling – en nationell strategi. [7]
Årsarbetstid. [27]
FHU92 [103]
Privat förmedling och uthyrning av arbetskraft. [116]
Ett hav av möjligheter – AMU-Gruppen på väg mot 2000-talets utbildningsmarknad. [123]

Kulturdepartementet

Ett nytt bolag för rundradiosändningar. [10]
Lagstiftning om satellitsändningar av TV-program. [31]
Radio och TV i ett. [36]
Meningsfull vistelse på asylförläggning. [69]
Förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. [96]
Kulturstöd vid ombyggnad. [107]
Mottagandet av asylsökande och flyktingar. [133]
Arkeologi och exploatering. [137]
Det dolda kulturarvet. [142]

Näringsdepartementet

Prova privat – Provning och mätteknik inom SP och SMP i europaperspektiv. [74]
Den svenska marknaden för projektkapital – statens nuvarande och framtida roll. [95]

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Civildepartementet

- Ekonomi och rätt i kyrkan. [9]
Kasinospelverksamhet i folkrörelsernas tjänst? [33]
EES-anpassning av marknadsföringslagstiftningen. [49]
Mer för mindre – nya styrformer för barn- och ungdomspolitiken. [54]
Regionala roller – en perspektivstudie. [63]
Utsikt mot framtidens regioner – sju debattinlägg. [64]
Kartboken. [65]
Västsverige – region i utveckling. [66]
Det kommunala medlemskapet. [72]
Kommunal uppdragsverksamhet. [128]
Vinna eller förlora – folkrörelsernas lotterier och spel i framtiden. [130]
Handlingsoffentlighet hos kommunala företag. [134]
Sekretesslagen i en fri kommunal nämndorganisation. [140]

Miljö- och naturresursdepartementet

- Regler för risker. Ett seminarium om varför vi tillåter mer föroreningar inne än ute. [2]
Fastighetsdatasystemets datorstruktur. [34]
Kart- och mätutbildningar i nya skolformer. [35]
Angående vattenskotrar. [41]
Kretslopp – Basen för hållbar stadsutveckling. [42]
Ecocycles – The Basis of Sustainable Urban Development. [43]
Miljöfarligt avfall – ansvar och riktlinjer. [45]
Miljöskulden. En rapport om hur miljöskulden utvecklas om vi ingenting gör. [58]
Långsiktig miljöforskning. [68]
Vår uppgift efter Rio – svensk handlingsplan inför 2000-talet. [104]
Swedish Environmental Debt. [126]
Miljöskadeförsäkring och handräckningskostnader. [135]
Miljöfarligt avfall – nya regler. [141]
-

KUNGL. BIBL.
1993-02-03
STOCKHOLM